

MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra technické a informační výchovy

**Rizika internetu působící na žáky základní
školy, jejich identifikace a eliminace**

Diplomová práce

Brno 2014

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Zdeněk Friedmann, CSc.

Autor práce:

Bc. Markéta Sobotková

Bibliografický záznam

SOBOTKOVÁ, Markéta. *Rizika internetu působící na žáky základní školy, jejich identifikace a eliminace*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra technické a informační výchovy, 2014. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Zdeněk Friedmann, CSc.

Anotace

Diplomová práce je zaměřena na rizika internetu, která mohou negativně působit na žáky základní školy. Práce se dělí na dvě části, a to na část teoretickou a část praktickou. První část práce je věnována informačním a komunikačním technologiím, které mohou potenciální útočníci využít k útokům. Dále se práce zaměřuje na rizika internetu, jejich popis a možnosti šíření. Závěr teoretické části se věnuje doporučením, která pomohou rodičům s vytvořením bezpečnějšího online prostředí v domácnosti. Praktická část práce je zaměřena na výzkumné šetření, které je orientované na rodiče. Výzkum byl realizován prostřednictvím dotazníku distribuovaného na vybraných základních školách. Cílem bylo zjistit, zda se rodiče zajímají o činnost svých dětí na internetu, jestli kontrolují jejich činnost a zda jsou schopni identifikovat a eliminovat rizika internetu.

Annotation

This thesis is focused on the internet risks which may have a negative impact on pupils. The thesis is divided into two parts: one is theoretical and the other is practical. The first part is devoted to information and communication technologies which may be used by potential attackers for attacks. Furthermore, the work focuses on internet risks, their description and possibilities of expansion. The last part of the theoretical part deals with recommendations which help parents to create a safer online environment at their home. The practical part is focused on parent-oriented research. The research was done by means of a questionnaire distributed in selected elementary schools. The aim was to discover whether parents are interested in their children's online activities, whether they check their activities and whether they are able to identify and eliminate the risks of the internet.

Klíčová slova

Internet, rizika internetu, sociální síť, kyberšikana, kybergrooming, kyberstalking, sexting, závislost na internetu, informační a komunikační technologie

Keywords

Internet, internet risks, social network, cyberbullying, cybergrooming, cyberstalking, sexting, internet addiction, information and communication technologies

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou diplomovou práci vypracovala samostatně, s využitím pouze citovaných literárních pramenů, dalších informací a zdrojů v souladu s Disciplinárním řádem pro studenty Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V Brně dne

Bc. Markéta Sobotková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce doc. PhDr. Zdeňku Friedmannovi, CSc. za ochotu, odbornou pomoc a cenné rady, které mi při psaní diplomové práce poskytl. Dále Mgr. Petru Karáskovi za poskytnutou podporu a připomínky k této práci.

Obsah

ÚVOD.....	8
1. INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE	10
1.1. STRUČNÁ HISTORIE POČÍTAČŮ	12
1.2. STRUČNÁ HISTORIE INTERNETU	13
1.3. SLUŽBY POSKYTUJÍCÍ ICT	14
1.4. NETIKETA	17
2. RIZIKA INTERNETU.....	19
2.1. ŠIKANA A KYBERŠIKANA.....	20
2.1.1. Šikana	20
2.1.2. Kyberšikana	23
2.2. KYBERSTALKING	29
2.3. KYBERGROOMING	30
2.4. SEXTING	31
2.5. ZÁVISLOST NA INTERNETU	33
2.6. NEZÁKONNÝ A NEVHODNÝ OBSAH NA INTERNETU	34
2.7. DALŠÍ RIZIKA INTERNETU.....	35
3. RADY A INFORMACE PRO RODIČE.....	40
3.1. PROGRAMY RODIČOVSKÉ KONTROLY	43
3.2. UŽITEČNÉ WEBOVÉ STRÁNKY	44
3.3. UŽITEČNÁ TELEFONNÍ ČÍSLA	45
3.4. TRESTNÁ ČINNOST SPOJENÁ S INTERNETOVOU KRIMINALITOU	46
4. VÝZKUMNÁ ČÁST	48
4.1. METODOLOGIE	48
4.2. VÝZKUMY V ČR A EU	50
4.3. VÝSLEDKY VÝZKUMU	52
4.4. VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	65
4.5. SHRUTÍ VÝZKUMU	68
5. ZÁVĚR.....	69
6. POUŽITÁ LITERATURA	71
7. POUŽITÉ ELEKTRONICKÉ ZDROJE	74
8. SEZNAM GRAFŮ	77
9. SEZNAM OBRÁZKŮ.....	78
10. SEZNAM TABULEK	79

11. POUŽITÉ ZKRATKY.....	80
12. DOTAZNÍK.....	81

Úvod

Tak jako v 18. a 19. století při průmyslové revoluci došlo k zásadní proměně lidské společnosti, stejně tak došlo k zásadní změně ve způsobu života lidí nástupem revoluce technologických, informačních a telekomunikačních technologií ve druhé polovině 20. století. Obrovský boom informačních technologií znamenal jejich integraci a propojení internetem do všech odvětví počínaje průmyslem, státní správou, školstvím a mnoha dalšími.

V době, kdy se začalo pracovat na vývoji počítačů a internetu, si jistě nikdo nedokázal představit, jaký zvrat a exponenciální nárůst ve využívání informačních a komunikačních technologií v budoucnu nastane. Dnes jsou běžnou součástí každodenního života většiny z nás. Počítač připojený k internetu je naprostou samozřejmostí ve všech sférách celého světa. Zejména děti a mladiství, kteří v této éře počítačů a internetu vyrostli, si život bez PC často nedokážou vůbec představit. Integrace informačních technologií i ve školství znamenala změnu ve způsobu práce učitele. Možnosti využití počítače při výuce jsou nemalé a mnohým učitelům výrazně usnadnily práci při výuce a ověřování znalostí žáků.

Ruku v ruce s hromadným rozšířením internetu mezi populaci došlo k rozšíření i rizik, které online prostředí přináší. Internetová kriminalita je, a zejména v budoucnu bude, stále diskutovanějším tématem. V době, kdy jsem nastupovala na vysokou školu, byly pojmy jako kyberšikana, kybestalking, sexting téměř neznámými výrazy. V dnešní době se tyto pojmy objevují ve sdělovacích prostředcích téměř každodenně. Rizika internetu, kterým mohou být děti vystaveny, jsou nemalé. I zde hraje zcela zásadní roli informovanost a prevence. Je nutné, aby byli informováni jak děti samotné, tak i jejich rodiče a v neposlední řadě pedagogové škol. Včasné rozeznání problému může být zcela zásadní při jeho řešení a předcházení jejich eskalace.

Téma diplomové práce jsem si vybrala na základě dlouhodobého zájmu o tuto problematiku. Na jedné nejmenované škole jsem působila jako asistentka pedagoga. Právě na této škole byla zjištěna šikana v kombinaci s kyberšikanou. Rodiče šikanovaných dětí neměli tušení, že se jejich děti dostaly do styku s šikanou a kyberšikanou. Tito rodiče požádali vedení školy o pomoc s řešením tohoto problému, a také o možnost získání materiálů věnujícím se internetovým rizikům. A právě souhrnné materiály o rizicích v online prostředí školy chyběly. Tento případ mě motivoval

k vytvoření teoretické části diplomové práce. Věřím, že se tato práce může stát informačním materiálem pro rodiče či pedagogy.

V diplomové práci se věnuji jak popisu rizik, se kterými se děti na internetu mohou setkat, tak možnostmi řešení a vyvarování se těmto skutečnostem. V praktické části se zaměřím na rodiče. Cílem bude zmapovat, zda se rodiče zajímají o činnosti svých dětí na počítači a internetu, jestli kontrolují činnost dětí a dále jaká je informovat rodičů o rizicích internetu.

Diplomová práce je strukturálně rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola je zaměřena na informační a komunikační technologie, které mohou pomáhat při šíření rizik internetu. Dále je zde uvedena stručná historie počítačů a internetu. Zařazeno je i téma netikety, tj. etiky v online prostředí. Druhá kapitola je věnovaná konkrétním rizikům internetu. Čtenář bude seznámen nejenom se specifickými projevy jednotlivých rizik v online prostředí, ale i s možnostmi prevence, popřípadě eliminace. Poslední teoretická část je věnovaná rodičům. Ti zde naleznou rady, jakým způsobem připravit dítěti bezpečnější internet, a seznámí je s Listinou dětských práv. Dále zde naleznou užitečné webové stránky a telefonní čísla, která jím pomohou v identifikaci a eliminaci rizik internetu. Čtvrtá kapitola je věnovaná výzkumu. Jsou zde stanoveny cíle, metoda a další charakteristiky výzkumu. Výsledky jsou graficky a slovně vyhodnoceny.

1. Informační a komunikační technologie

Informační a komunikační technologie běžně označujeme zkratkou ICT (z anglického Information and Communication Technologies). ICT zahrnuje technologie, které používáme pro práci s informacemi (ukládání, vyhledávání, přenos) a ke komunikaci (mezi počítači a počítačovými sítěmi). ICT se dynamicky rozvíjí a v současné době zahrnují nejen počítače, ale i mobilní sítě, a v neposlední řadě internet. Tato moderní technologie se stala nepostradatelnou součástí dnešní společnosti.

Počítače patří mezi moderní technologie, které najdeme prakticky ve všech oborech lidské činnosti. Tuto technologii běžně využíváme k řízení dopravy, k simulacím různých experimentů, ke složitým výpočtům. Počítače se staly i běžnou součástí domácností, firem i škol.

Další důležitou moderní technologií je internet. Díky němu jsme schopni kdykoliv a kdekoliv sdělovat velké množství informací neomezenému počtu uživatelů. Komunikovat můžeme s uživateli z celého světa bez osobního kontaktu. Díky tomu šetříme čas a peníze za cestování. Navíc k online komunikaci je možné přizvat více lidí z různých koutů Země. Internet nám nabízí i nové prostory pro podnikání, reklamu, zábavu i vzdělání. V online prostředí nalezneme nepřeberné množství volně dostupných vzdělávacích aplikací. Zboží již nemusíme nakupovat pouze v kamenných prodejnách, protože internetové obchody nabízí velké množství zboží ke koupi. Internet má bohužel i své negativní stránky. Závažným problémem je kontrola informací a uživatelů. Nejsme schopni v reálném čase zkontrolovat pravdivost všech informací. Je nutné, abychom si veškeré informace ověřovali z více zdrojů. Pozor si musíme dát i při komunikaci, protože jakákoliv osoba se může vydávat, za koho chce.

Internet a počítač se stal důležitým komunikačním nástrojem i pro běžné uživatele. V roce 2013 92,3% domácností s dětmi v ČR vlastnilo osobní počítač (celkem v ČR počítač vlastnilo 68,1% domácností). V tomtéž roce 91,5% domácností s dětmi mělo i připojení k internetu (celkem v ČR mělo připojení k internetu 67% domácností). (zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/AD0026B98C/\\$File/061004-14_B.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/AD0026B98C/$File/061004-14_B.pdf), 2014)

Online komunikace

Komunikace je běžnou součástí našeho života. Každý den přicházíme do styku s lidmi, se kterými si vyměňujeme informace nebo řešíme problémy. Předávat informace

můžeme verbálně nebo neverbálně. Při verbální komunikaci využíváme mluvené či psané slovo. Při neverbální komunikaci (řeč těla) používáme mimoslovních prostředků (např. gesta, pohyb těla, mimika - pohyby obličejových svalů).

Komunikace v online prostředí je poměrně odlišná. Účastníci jsou od sebe oddělení místem či časem, proces sdělení je zprostředkován technikou (počítačem, mobilním telefonem apod.). V jednom okamžiku jsme schopni se spojit s lidmi z celého světa. Prostředky, jimiž můžeme na internetu komunikovat, je mnoho (e-mail, chat, sociální sítě aj.).

Existují značné rozdíly mezi běžnou komunikací a komunikací na internetu, které shrnuje následující tabulka.

Tabulka 1 Rozdíly mezi běžnou komunikací a komunikací na internetu (Kopecký, 2007, str. 9 – 10)

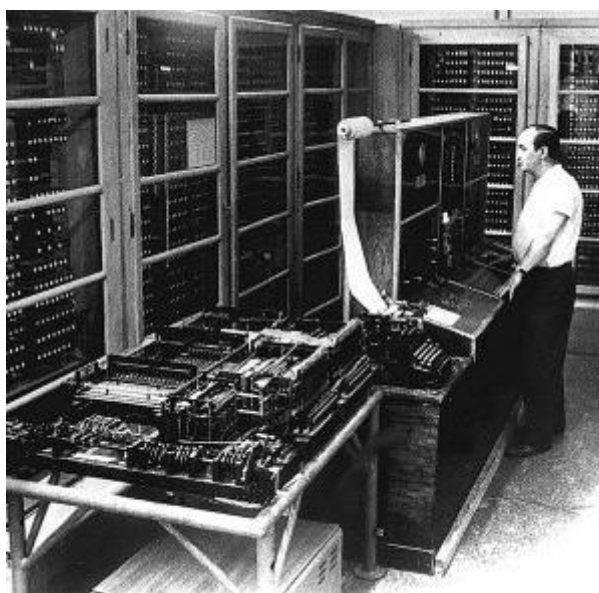
Běžná komunikace	Online komunikace
Základním prostředkem komunikace je mluvený jazyk.	Základním prostředkem komunikace je zejména psaný jazyk, popř. mluvený jazyk pomocí aplikací (např. Skype).
Uživatelé jsou neanonymní.	Uživatelé mohou být anonymní.
Uživatelé zpravidla navzájem komunikují v omezeném počtu, ve skupinách.	Uživatelé mohou současně komunikovat s velkým počtem komunikantů (např. chat).
Uživatelé jsou omezení prostorem a časem.	Uživatelé nejsou omezení prostorem a časem.
Uživatelé využívají prostředky neverbální komunikace (mimika, gesta aj.).	Uživatelé nahrazují neverbální komunikaci zástupnými symboly/ikonami.
Uživatelé jsou v přímém sociálním kontaktu.	Uživatelé jsou ve zprostředkovaném sociálním kontaktu.
Uživatelé pro komunikaci nepotřebují žádné specifické zařízení.	Uživatelé pro komunikaci potřebují hardwarové a softwarové vybavení.

Komunikace v online prostředí přináší kromě výhod i jistá nebezpečí. Největší nebezpečí představuje anonymita. Není vyloučeno, že osoba, se kterou komunikujeme na internetu, není recidivista. Nikdy tedy nesmíme zveřejňovat svoje údaje, adresu či telefonní číslo člověku, kterého známe pouze z online prostředí. Mezi další rizika řadíme

kyberšikanu, kybergrooming, kyberstalking a jiné. Tato rizika jsou více specifikována v následující kapitole.

1.1. Stručná historie počítačů

Počátkem 40. let 20. století se začínají rozvíjet první počítačové stroje. Inženýr Konrad Zuse v roce 1938 sestrojil první elektromechanický počítač (Z-1). Kvůli nespolehlivosti v roce 1941 sestrojil první elektronický počítač Z-3. Tento vynález byl při bombardování Berlína zničen. Konrad Zuse po válce ještě sestrojil poměrně spolehlivý Z-4 pro univerzitu v Zürichu a pro optické závody Z-5. V roce 1944 Howard Aiken uvedl na Hardwardské univerzitě do provozu Mark 1. Tento počítač vážil 5 tun, zabíral několik místností a obsahoval mnoho stovek kilometrů drátových spojů. V roce 1946 byl dokončen první elektronkový počítač ENIAC. K jeho chlazení bylo denně spotřebováno několik tun ledu. (Dobrovolský, 2010, str. 7 – 8)

Obrázek 1 Zuse Z-4 (zdroj: http://www.cczwei.de/images/issues/zuse_original_z4_300_300.jpg, 2007)

Firma Remington začala roku 1951 dodávat na trh první sériově vyráběný počítač UNIVAC. V následujících letech se pracovalo na vývoji velkých sálových počítačů, které sloužily ke zpracování obrovského množství dat. Vznikla obrovská výpočetní střediska, která umožňovala zpracování dat na zakázku. Nároky uživatelů stále stoupaly a střediska nedokázala uspokojit své klienty v přijatelném čase. Vystala tedy myšlenka, že každý pracovník, který potřebuje výpočetní výkon, by měl mít na stole svůj počítač. Vyžadovalo to zmenšit rozměry při zachování výpočetního výkonu. Vznikly proto terminály

(klávesnice a monitor spojené se superpočítačem). S postupem času byly vyvinuty polovodičové součástky. První mikroprocesor byl zveřejněn v roce 1971. Polovodičové obvody umožnili zkonstruovat počítač takové velikosti, aby se dal umístit na stůl. Vznikají tak první osobní počítače (Personal Computer – PC). Od této doby se počítače vyvíjí neuvěřitelným tempem. Zvyšuje se rychlost procesorů a velikost diskových kapacit. Na trhu se v roce 1984 objevily konkurenční počítač Apple Macintosh, který byl při svém uvedení nejprodávanějším počítačem vůbec. Apple Macintosh byl první počítač ovládaný myší a měl grafické rozhraní. (Navrátil, 2009, str. 9)

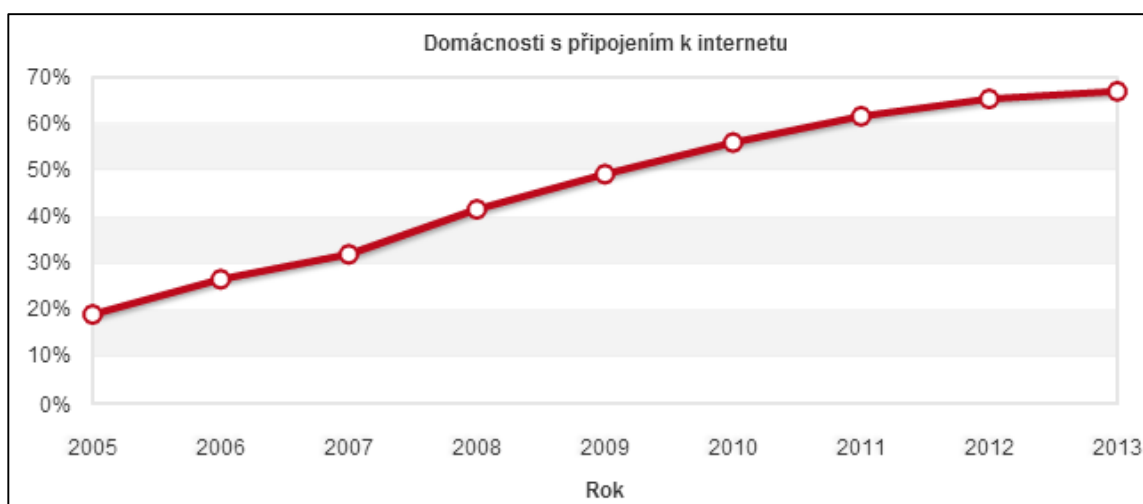
Obrázek 2 Apple Macintosh z roku 1984 (zdroj: <http://www.starkinsider.com/2014/06/report-apple-smartwatch-coming-october-2014.html>, 2006 - 2014)

1.2. Stručná historie internetu

Historie internetu sahá do období studené války mezi západem a východem. V této době se pracovalo na různých tajných projektech. V 60. letech dostala společnost RAND od Američanů za úkol vyřešit problém, jak by si mohly jednotlivé vojenské základny, města a státní úřady vyměňovat informace pokud by došlo k nukleární válce. Do této doby byl princip sítě postaven na jednom centrálního uzlu. V případě jeho zničení by celá síť přestala fungovat. Společnost RAND navrhla a v roce 1964 zveřejnila návrh sítě, která neměla žádný centrální uzel (všechny uzly si byly rovnocenné). Síť by dokázala pracovat bez potíží i v případě zkolabování jednoho uzlu. Koncept od firmy RAND přebrala

společnost ARPA a v roce 1969 instalovala první uzel sítě. Na konci téhož roku již existovaly čtyři uzly. Síť byla pojmenována Arpanet. V roce 1971 měl Arpanet 15 uzlů a o další rok později jich bylo již 37. Síť vynikala svojí spolehlivostí a oblíbeností. Arpanet se stal oblíbený mezi vědci a studenty. Začala se využívat nejen k pracovním účelům, ale i ke komunikaci. Během 70. let rostla síť závratným tempem a přesáhla i hranice Spojených států amerických. Protože síť dosáhla mezinárodních rozměrů, začalo se jí říkat INERNET (inter – mezinárodní, net – síť). V této době byl internet přístupný spíše jen pro počítačové fandy a akademickou obec. Zvrat nastal v roce 1991, kdy vniká WWW (World Wide Web), což byl standart pro přenos hypertextových a grafických informací. Internet se tak stal přístupný i pro běžného uživatele. (Navrátil, 2009, str. 151)

V současné době se zvyšuje procento domácností s připojením k internetu. Následující obrázek znázorňuje počet domácností s připojením k internetu v České republice od roku 2005.

Obrázek 3 Domácnosti s připojením k internetu v ČR (zdroj: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/informacni_technologie_pm, 2014)

1.3. Služby poskytující ICT

Elektronická pošta

Elektronická pošta (e-mail) je obdobou klasické pošty. Rozdílem je, že zprávu neposíláme v papírové podobě, ale elektronicky. Navíc nám e-mail umožňuje spolu s textem posílat i obrázky, videa a dokumenty. Komunikace prostřednictvím elektronické pošty je rychlá, v dnešní době dostatečně spolehlivá a zdarma. Elektronickou poštu si můžeme prakticky vyzvednout kdykoliv a kdekoliv, kde je připojení k internetu. Pro

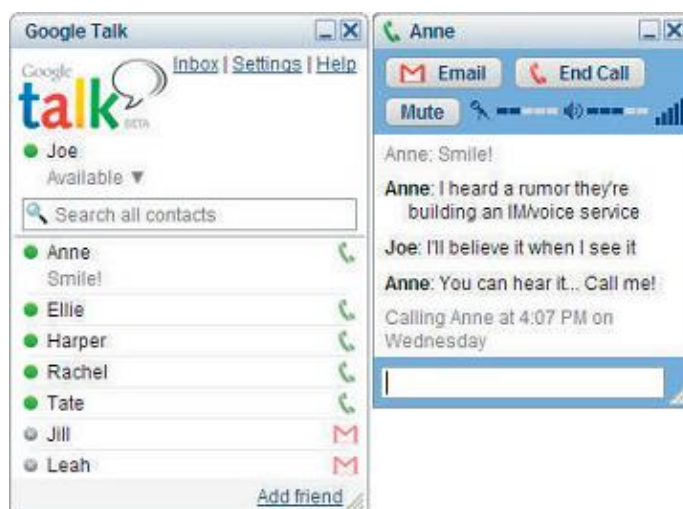
odeslání a přijímání pošty máme dvě možnosti. Jedna z možností je pomocí webového prohlížeče. K tomu nám postačí znát e-mail a heslo. Další možnost je pomocí poštovního klienta. Všechny zprávy se nám po připojení k internetu uloží do počítače. Nevýhodou je, že k poště se dostaneme pouze na počítači, kde je nainstalován a správně nastaven poštovní klient.

Při používání elektronické pošty si musíme dodržovat následující pravidla:

- E-mail musíme mít chráněn heslem, toto heslo pravidelně měníme a nikomu nesdělujeme, heslo by mělo tvořit písmena i číslice.
- Nikdy neotvíráme přílohu od neznámého odesílatele, hrozí tu, že příloha obsahuje vir.
- Pro snadnější organizaci zpráv vždy vyplníme položku předmět.
- Po skončení používání pošty se vždy ohlásíme a zavřeme prohlížeč (mohl by si pamatovat přihlašovací údaje), na veřejných místech (škola, knihovna, atd.) nikdy nepovolíme uložení hesla prohlížečem.
- Ignorujeme nevyžádanou poštu (spam).

Instant Messaging

Instant Messaging (IM) jsou služby v počítačových sítích, které poskytují více uživatelům komunikovat v „reálném čase“ pomocí textových zpráv přes internet. V rozhraní IM klienta vidíme ostatní uživatele, které po vzájemném potvrzení máme v kontaktním seznamu. Při registraci do IM musíme většinou uvést e-mailovou adresu, vytvořit si uživatelské jméno a zvolit si heslo. Po úspěšném přihlášení do IM služby můžeme vyhledávat další uživatele, přidávat si je do seznamu, sdílet informace o svém stavu (online, offline) a číst si základní údaje uživatelů. Mezi nejznámější IM služby patří ICQ, Skype, Windows Live Messenger, Google Talk a další. (Dosedla, Válek, 2013b, str. 17 – 18)

Obrázek 4 Komunikační rozhraní programu Google Talk (zdroj: <http://downloadsquad.switched.com/2005/08/23/googe-talk-review/>, 2014)

Textové a multimediální zprávy

Textové zprávy (SMS) a multimediální zprávy (MMS) jsou názvy pro služby poskytované mobilními operátory. SMS zprávu můžeme posílat jak z mobilních telefonů, tak přes webový prohlížeč. Zprávy nám slouží ke komunikaci a zasílání informací mezi uživateli. Některé moderní mobilní telefony umožňují nainstalování aplikace, která je schopná zaslat SMS přes internet zdarma. Pomocí MMS máme možnost posílat kromě textu i obrázky, audio soubory a videoklipy.

Webové stránky a blogy

Webové stránky (www, web) patří mezi nejvyužívanější služby internetu. Na webových stránkách nalezneme obrovské množství informací a služeb. V dnešní době web běžně využíváme k obchodování, internetovému bankovníctví, hledání cesty v online mapách. Webové stránky si můžeme založit na libovolné téma. Jednou z možností, jak zpřístupnit naše stránky ostatním uživatelům na internetu, je využít služeb webhostingu. Webhosting umožňuje umístit stránky na internet zdarma, služba někdy bývá omezena velikostí datového úložiště či umístěním reklamy, nebo za poplatek (cena se pohybuje dle požadavků uživatele).

Blog si můžeme představit jako jednoduchou webovou stránku, kterou si lze velice snadno, rychle a zdarma založit, aniž bychom měli znalosti programování. Jedná se o online „deníček“, kde se autor (blogger) zabývá určitým tématem, informuje o svých koníčcích, o svém životě. Příspěvky v blogu můžeme psát podobně jako v programu

Microsoft Word (pro změny stačí kliknout na ikonu), vzhled stránky měníme pomocí srozumitelného menu, obrázky nahráváme vybráním z disku.

Chatování

Chatování je forma komunikace, která je volně dostupná na různých serverech. Komunikace probíhá většinou formou psaného textu, ale dnešní komunikační technologie umožňuje využít i obraz a zvuk (videochat). Chatování může probíhat nejenom s jedním člověkem, ale i s více lidmi najednou. Taková to komunikace probíhá v tematických skupinách (tzv. místnostech). Jednotlivé místnosti se rozdělují např. podle zálib uživatelů, podle místa bydliště, pohlaví. Chatovat můžeme zcela anonymně, protože nikdo neověřuje pravdivost zveřejněných údajů či fotek.

1.4. Netiketa

Každá společnost má svoji teorii mravnosti (tzv. etiku). „Etika je systém mravních norem tvořící základ společnosti, vymezujících postavení člověka ve společnosti a poskytujících kritéria jeho morálního jednání.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, str. 71) I online svět má svoje etické chování, tzv. netiku. Slovo netika je odvozeno z anglického net (sít) a slova etika. Jedná se o pravidla, zásady a doporučení pro slušné chování na internetu.

Obecná pravidla netikety a desatero přikázání počítačové etiky, které citují níže, uvádí Kopecký (2007, str. 11-12).

Obecná pravidla netikety

- 1) Dodržujte v elektronické komunikaci stejná pravidla, konvence a zásady jako v běžném životě.
- 2) Nebuďte zbytečně útoční či agresivní
- 3) Nejste středem kybervesmíru. Neočekávejte, že každý hned všeho nechá, jen aby odpověděl na váš dotaz.
- 4) Pokud se dostanete do sporu a ten se přiostrí, argumentujte k věci.
- 5) Nepoužívejte osobní invectivy nesouvisející s předmětem sporu.

Desatero přikázání počítačové etiky

- 1) Nepoužiješ počítače ke škodě jiného.
- 2) Nebudeš ničivě zasahovat do práce druhých lidí.
- 3) Nebudeš slídit v souborech jiných lidí.
- 4) Nepoužiješ počítače ke krádeži.
- 5) Nepoužiješ počítače pro křivé svědectví.
- 6) Nepoužiješ nebo nepořídíš kopii softwaru, který jsi nezaplatil(a).
- 7) Nepoužiješ neoprávněně počítačového zdroje jiných lidí.
- 8) Nepřivlastníš si intelektuální dílo jiného.
- 9) Budeš přemýšlet o společenských následcích programu, který jsi stvořil(a).
- 10) Budeš používat počítače ohleduplně a s úctou.

O obecných pravidlech i desateru by měli být seznámeni všichni, kteří pracují s internetem, děti nevyjímaje.

2. Rizika internetu

Počítač a internet v dnešní době patří mezi moderní technologie, které se staly součástí i běžné domácnosti. Internet nám v mnohém usnadňuje práci a šetří čas. Využíváme ho k objednávání zboží, obchodování, placení faktur. Ale ani pro školy není žádnou novinkou. Internet jim nabízí zavedení elektronických žákovských knížek, online omlouvání žáků, rychlou komunikaci mezi učiteli, žáky a rodiči. Online svět má jistě spoustu pozitiv. Nesmíme ale opomenout rizika.

Moderní technologie (internet, mobilní telefony,...) jsou pro dnešní děti stejně přirozené jako reálné prostředí kolem nich. Současná generace dětí komunikuje, vzdělává se, seznamuje se jinak než předchozí generace. Moderní vymoženosti je obklopují od útlého věku, vyrůstají s nimi, jsou zvyklé na jejich interaktivní příjem. Dnešní děti jsou tedy schopny obratněji pracovat s informačními a komunikačními technologiemi než jejich rodiče. (Eckertová, Dočekal, 2013, str. 22).

Internet dětem umožňuje rychlé seznamování a komunikaci, hraní online her, hledání informací. Během těchto činností se zvyšuje riziko, že dítě přijde do styku s některým rizikem z online prostředí. Krčmářová Barbora (2012, str. 54-56) je rozdělila do dvou kategorií:

1) Negativní vlivy spojené s prostředím internetu

- Kyberšikana
- Kyberstalking
- Kybergrooming
- Sexting
- Závislost na internetu
- Pornografické stránky, dětská pornografie

2) Rizika, respektive důsledky technického rázu

- Phishing
- Zavirování počítače
- Získávání informací a údajů
- Hackeři

Projekt EU Kids Online II, který proběhl v letech 2009-2011, zveřejnil fakta o používání internetu dětmi v Evropě. Poukázal tak na nutnost informovat o rizicích

internetu nejen děti, ale i rodiče a učitele. Právě oni mohou pomoci při vytváření bezpečnějšího online prostředí. Nízká informovanost zvyšuje počet obětí a rostoucí počet osob s nebezpečným chováním v online prostředí. Z projektu vyplynula tato zjištění:

- 59% dětí má profil na sociální síti.
- 87% dětí se připojuje k internetu doma.
- 41% dětí se setkala s jedním nebo více z rizik internetu.
- 15% dětí přišlo do styku se sexuálním obsahem.
- 30% dětí komunikuje s novými lidmi, které neznají tváří v tvář.

([http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsExecSummary/CzechExecSum.pdf](http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsExecSummary/CzechExecSum.pdf), c2014)

2.1. Šikana a kyberšikana

„Kyberšikana a tradiční šikana mají jednu věc společnou. Jejich cílem je někomu ublížit nebo ubližovat – ať fyzicky či psychicky. Kyberšikana v mnoha případech dokonce začíná jako tradiční šikana. Někdy se jejich projevy prolínají a doplňují – příkladem může být například nahrávání fyzického týrání spolužáka.“ (zdroj: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/14/39/lang,czech/>, 2008 - 2014).

2.1.1. Šikana

„České výrazy šikanování a šikany se odvozují z francouzského chicané, které je označením pro zlomyslné obtěžování, týrání, sužování, pronásledování, byrokratické lpění na liteře předpisů. Slovník cizích slov uvádí, že jde o pronásledování, záměrné, zbytečné obtěžování, nespravedlivé obviňování a trestání.“ (Vaničková, 2002, str. 3)

„Šikanování je fyzické, psychické či kombinované ponižování až týrání žáků obvykle jinými žáky, vzácněji dospělými. Probíhá buď ve dvojici, nebo ve skupině. Iniciátory šikanování bývají žáci vyšších ročníků, žáci starší, fyzicky vyspělejší, žáci osobnostně či sociálně narušení.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, str. 297)

Tradiční šikanu dělíme to tří základních kategorií:

- 1) Přímou a nepřímou
- 2) Fyzickou a verbální
- 3) Aktivní a pasivní

Dle Vágnerové (2009, str. 75) vznikne kombinací těchto kategorií osm druhů šikanování.

Tabulka 2 Osm druhů šikanování

Druhy a formy šikanování	Příklady projevů šikany
Fyzické – aktivní – přímé	Útočníci oběť kopu, škrtní, bijí, věší,...
Fyzické – aktivní – nepřímé	„Kápo“ pošle „nohsledy“, aby oběť zbili, okradli, aby zničili či schovali její věci...
Fyzické – pasivní – přímé	Agresor například nedovolí oběti, aby si sedla do lavice. (Fyzické bránění oběti v dosahování jejích cílů.)
Fyzické – pasivní – nepřímé	Agresor například odmítne oběť na její žádost pustit ze třídy na záchod. (Odmítne splnit její oprávněné požadavky.)
Verbální – aktivní – přímé	Nadávání oběti, uráží ji, ponižuje a zesměšňuje.
Verbální – aktivní – nepřímé	Rozšiřuje o oběti pomluvy nebo svou agresi vůči ní vyjadřuje v kresbách, posměšných verších apod. (jde o tzv. symbolickou agresi).
Verbální – pasivní – přímé	Neodpovídá oběti na pozdrav či otázku, ignoruje ji apod.
Verbální – pasivní – nepřímé	Spolužáci se nezastanou oběti, je-li nespravedlivě obviněna z něčeho, co způsobili její trýznitelé.

Informační portál www.minimalizacesikany.cz se zabývá šikanou na školách. Zde se můžeme dočíst vše o šikaně (co je to šikana, znaky šikany, rady pro rodiče). Portál doporučuje si všimnout těchto projevů, které mohou indikovat, že je dítě šikanováno:

- „Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechtí jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo).
- Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach.

- Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě.
- Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma.
- Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.“

(<http://www.minimalizacesikany.cz/chci-se-dozvedet/261>, c2008)

Podle následujících kroků můžeme postupovat, zjistíme-li, že je naše dítě šikanováno.

- 1) **Rozhovor s dítětem** – během rozhovoru zjistíme co nejvíce podrobností (kdo dítě šikanuje, kdy a co se přesně stalo), vyjádříme svoji podporu.
- 2) **Obrátíme se na školu** – vše oznámíme třídnímu učiteli, který s námi sepíše zápis, domluvíme se na dalších krocích, obrátíme se i na výchovného poradce nebo metodika prevence.
- 3) **Policie ČR** – v případě, že máme podezření na trestný čin (vydírání, vyhrožování, ublížení na zdraví) lze se obrátit i na Policii ČR.

2.1.2. Kyberšikana

„Termínem kyberšikana označujeme nebezpečné komunikační jevy realizované prostřednictvím informačních a komunikačních technologií (např. pomocí mobilních telefonů nebo služeb v rámci internetu), jež mají za následek ublížení nebo jiné poškození oběti.“ (Kopecký, Krejčí, 2010, str. 5)

Současné informační a komunikační technologie umožňují útočníkům kyberšikany využít širokou škálu možností. Jedním z prostředků jsou textové a multimediální zprávy, fotografie, video a e-mail. Dále se jedná zejména o sociální sítě (např. Facebook, MySpace), chaty a internetové stránky. V posledních letech informační komunikační technologie našly své místo i u žáků základních škol. Jedná se převážně o sociální sítě. Komunikace prostřednictvím těchto sítí se stala jejich běžnou součástí práce na internetu. Tímto se vytvořil velký prostor pro kyberšikanu. Internetová stránka <http://cms.e-bezpeci.cz> uvádí, že 39% obětí tvoří uživatelé sociálních sítí.

Komunikační technologie umožňují během krátké doby sdílet velké množství dat, čehož se bohužel dá dobře využít ke kyberšikaně. Nejsme schopni odhadnout, kde a kdy se s ní setkáme. Obětí šikany se můžeme stát, i když budeme sedět v klidu doma u počítače. Stačí mít připojení k internetu nebo mobilní telefon. Útočník nemusí oběť napadat neustále. Jestliže umožní rozesílání videa ostatním na internetu, způsobí, že tito lidé mohou video rozesílat dál a dál. Během krátké doby se každý z nás může stát účastníkem kyberšikany.

„Kyberšikana je většinou spojená s psychickým týráním obětí, které není snadné poznat (na rozdíl od modřin, jež mohou doprovázet fyzickou šikanu). Oběti kyberšikany jsou často uzavřené do sebe a nekomunikují o problémech s okolím. Důvodů pro takové chování může být více (strach, stud, rodiče nerozumí počítačům, dítě nepozná, že jde o projevy psychického šikanování apod.). Na řešení svých problémů tak zůstávají často sami, což může vést k tomu, že situaci nezvládnou.“ (zdroj: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/14/39/lang,czech/>, 2008 - 20014)

Mezi základní projevy kyberšikany patří vytvoření webových stránek, které někoho zesměšňují. Adresu takové stránky útočník může rozesílat e-mailem, na chatu nebo si ji uživatelé rozesílají na internetu mezi sebou. I když dojde k zablokování stránky, autor webu je chopen v krátké době stránku zaregistrovat jinde a pokračovat v útoku. Dalšími projevy kyberšikany jsou urážlivé vzkazy na sociálních sítích. Opět se jedná o projev, který na internetu zaznamená velké množství uživatelů, z nichž někteří se

k útočníkovi mohou přidat. V rámci sociálních sítí lze posílat i obrázky a videa, která zesměšňují oběť. Mezi komunikační technologie patří i mobilní telefon a s ním spojené SMS a MMS zprávy. Díky tomu je útočník schopen šikanovat i bez použití internetu. Kyberšikana je velice nebezpečná, protože negativně zasahuje velké množství uživatelů a zároveň se i velké množství uživatelů může samo stát ať vědomě či nevědomě útočníkem.

Projevy kyberšikany - shrnutí

Projevy kyberšikany vznikají kombinací více složek.

Tabulka 3 Vznik projevů kyberšikany (Szotkowski, Kopecký, Krejčí, 2013, str. 8)

Použité formy psychické šikany	Formy šikanujícího obsahu	Nástroje šíření kyberšikany
- Dehonestování (ponižování, nadávání, urážení...) - Pomlouvání - Provokování - Vyhrožování, zastrasování - Vydírání - Obtěžování, pronásledování	- Text - Videozáznam - Audiozáznam - Grafický záznam (fotografie, obrázek, karikatura...) - Volání, prozvánění - Krádež identity	Diskuze, chaty, e-maily, SMS, MMS, Instant messengery, ankety, webové stránky, sociální sítě, virtuální vzdělávací prostředí, online hry, mobilní telefony,...

Internetová stránka www.bezpecnyinternet.cz provedla ve spolupráci se společností Seznam.cz, a pedagogickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2013. Výzkum se zaměřil na děti ve věku 11 až 17 let a zúčastnilo se ho 21372 dětí. V následujícím textu uvádím některé důležité výsledky. Výzkum se zaměřil například na kyberšikanu, sociální sítě,

osobní údaje. Bylo zjištěno, že 50,62% dětí se setkala s některým z projevů kyberšikan. Nejvíce se děti setkaly s verbálním útokem (33,44%), průnikem na účet (32,58%) a obtěžováním prozváněním (24,08%). Žádost o zaslání své fotografie od kamaráda (tj. člověka, kterého v reálném světě nikdy nepotkaly) dostalo 27,80% dětí, z toho 50,71% na žádost vyhovělo. Video či fotografii, kde jsou částečně nebo úplně nahí, umístilo na internet 7,23% z dotázaných dětí. Na otázku: „Umístil někdy tvůj internetový známý/kamarád na internet tvoji ‚sexy‘ fotografii nebo video, na kterých jsi částečně svlečený/á nebo úplně nahý/á?“ bohužel kladně odpovědělo 11,89% z respondentů. Z dotazovaných dětí odpovědělo 81,53% „ano“ na otázku, zda mají profil na sociální síti Facebook. (zdroj: http://www.bezpecnyinternet.cz/ke-stazeni/bezpecny_internet_prezentace.pdf, 2014)

Ochrana před kyberšikanou

Jednou z možností, jak se můžeme bránit kyberšikaně, je úplně odloučení od internetu a mobilních komunikací. V dnešní době je to ale věc prakticky nemožná. Většina populace v podstatě denně potřebuje využívat internet ke komunikaci se zákazníky v práci, internetovému bankovníctví, pro objednávání jídel pro své děti ve školní jídelně. Od využívání těchto technologií je malá hranice k tomu, abychom se stali obětí kyberšikan. Přesto máme několik možností, jak s kyberšikanou bojovat.

- 1) **Nekomunikovat s útočníkem:** pokud dochází ke kybernetické šikaně na sociálních sítích, pokusíme se útočníka zablokovat, aby s námi nemohl komunikovat. V případě, že nejde agresora zablokovat, musíme se snažit nereagovat, nekomunikovat s ním, nedávat mu pocit, že nad námi získal převahu. Jednou z možností je také vytvoření nového profilu. Jestliže k šikaně využívá mobilní telefon, necháme si operátorem změnit číslo nebo zablokovat příchozí hovory a zprávy z jeho telefonního čísla. Musíme si ale uvědomit, že i útočník si může prakticky bez omezení vytvářet nové profily, e-mailové adresy, měnit čísla.
- 2) **O kyberšikaně informovat blízkou osobu:** děti by se měly svěřit rodičům nebo učitelům. Rodiče můžou požádat o radu učitele nebo využít některou z internetových stránek, která se věnuje boji s kyberšikanou, popřípadě s Policií České republiky.

- 3) **Důkazy kyberšikany:** Jestliže dojde k vyšetřování, je nutné, abychom uchovaly všechny důkazy spojené s kyberšikanou (SMS, fotografie, historie chatu).

Jak poznat, že je dítě obětí kyberšikany

Je důležité, abychom si včas všimli, že je dítě obětí kyberšikany. Kavalír (2009, str. 53 - 54) uvádí varovné signály, které cituji níže:

- Náhle přestane používat počítač.
- Často mění chování a nálady.
- Před cestou do školy trpí bolestmi břicha nebo hlavy.
- Je nervózní nebo nejisté při čtení e-mailů nebo SMS zpráv v mobilu.
- Nechce/bojí se chodit do školy nebo vůbec mezi lidi.
- Je rozčilené, expresivní nebo frustrované při odchodu od počítače.
- Vyhybá se rozhovoru o tom, co dělá na počítači.
- Stane se nepřírozeně uzavřené vůči kamarádům nebo rodině.
- Chodí „za školu“.
- Zhorší se jeho prospěch ve škole.
- Pobývá v blízkosti učitelů.
- Vystupuje ustrašeně.
- Má smutnou náladu.
- Je apatické, někdy naopak nezvykle agresivní.
- Ztratilo zájem o učení.
- Má poruchy soustředění.
- Vrací se ze školy pozdě.
- Špatně usíná, má noční můry.

Pomoc rodičů

Kyberšikana je věc, která může nepříznivě ovlivnit celý život dítěte. Dítě, které je obětí kyberšikany, potřebuje v první řadě pomoc a podporu rodiny. Rogers (2011, str. 9-10) doporučuje rodičům, aby udělali následující kroky.

- 1) **Ukončete komunikaci s agresorem** – neodpovídejte agresorovi, nevracejte mu útok a nesnažte se s ním domluvit.
- 2) **Zamezte útočníkovi přístup k dítěti** – zablokujte mu přístup k účtu nebo telefonnímu číslu, kontaktujte poskytovatele služby, prostřednictvím které dochází k útokům.
- 3) **Uchovejte důkazy** – vyfotografováním obrazovky pomocí mobilu nebo fotoaparátu, využít lze i klávesu Print Screen (obrazovka se nám zkopíruje do schránky a kombinací kláves Ctrl + V vložíte například do prázdného dokumentu programu Microsoft Word). Nemažte e-maily, textové zprávy a jiné důkazy.
- 4) **Oznamte útok a obraťte se na odborníky** – informujte školu, pedagogicko-psychologickou poradnu, speciální pedagogické centrum, policii ČR a jiné specialisty.

Další informace můžeme nalézt na následujících stránkách:

- <http://www.policie.cz/clanek/vite-co-je-kybersikana.aspx>
- <http://www.kybersikana.eu/>
- <http://www.bezpecne-online.cz/pro-rodice-a-ucitele/teenageri-a-komunikace-na-internetu/co-je-to-kybersikana-a-jak-se-projevuje.html>
- <http://www.e-besedy.cz/internetova-bezpecnost/kybersikana.html>

Skutečné kauzy

Star Wars Kid (2002, Kanada) – dlouhodobé psychické problémy

Za první mediálně proslavený případ kyberšikany je považována kauza kanadského chlapce Ghyslaina Razy, který následně dostal přezdívku Star Wars Kid. Mladík se koncem roku 2002 doma natočil na video při ztvárnění filmové postavy Dartha Maula z Hvězdných válek. Spolužáci tento záznam chlapci odcizili a umístili na internet. Video zhlédli milióny lidí. Vzhledem k fyzické dispozici hoch a podání filmové postavy působila scéna trapným až komickým dojmem. Poškozený chlapec utrpěl dlouhodobé psychické obtíže. (Chromý, 2010, str. 45)

Phoebe (South Halley, 2010) - sebevražda

Patnáctiletá studentka Phoebe se v roce 2010 oběsila. Důvodem byly opakované urážky, které byly zveřejňovány na sociální síti Facebook. Urážky se týkaly jejího irského původu a vzhledu. Spolužačky ji nabádaly k sebevraždě, protože nebyly schopné unést její atraktivitu a úspěch u chlapců. (Chromý, 2010, str. 45)

Anna Halman (Polsko, 2006) - sebevražda

Obětí šikany a kyberšikany se stala v roce 2006 Anna Halman z Polska. Spolužáci dívku napadli a sexuálně obtěžovali. Annu osahávali, strhli jí šaty, předstírali znásilňování a orální sex. Jeden ze studentů celý incident natáčel na svůj mobilní telefon. Studentka se snažila bránit. Několik spolužaček se dívku snažilo bránit, ale byly slabší než útočníci. Zbytek třídy celou akci považoval za legraci a pouze přihlížel. Anně se následně podařilo utéct domů, ale o šikaně nikomu neřekla. Útočníci později video umístili na internet. O incidentu se dozvěděla učitelka, která chtěla informovat rodiče, ale zastihla pouze staršího bratra Anny. Anna bratra přemluvila, aby rodičům nic neřekl, že je informuje sama. To ale neudělala. Později dívka spáchala sebevraždu. Podle psychologů se pro Annu tento zážitek nijak nelišil od skutečného znásilnění. (Szorkowski, Kopecký, Krejčí, 2013, str. 38-41)

Megan Taylor Meier (USA, 2006) – sebevražda

Dívka v roce 2006 spáchala sebevraždu poté, co se stala obětí kyberšikany. Megan Taylor Meier (13 let) trpěla poruchou pozornosti a měla problémy s nadváhou. Navštívila

i terapeuta poté, co začala mluvit o sebevraždě. Dívka nastoupila do nové školy, kde se stala členkou volejbalového týmu a podařilo se jí i zhubnout. V té době ale i rozešla s nejlepší kamarádkou Sarah Drew (13 let). Před svými 14. narozeninami požádala matku, aby jí umožnila vytvoření profilu na sociální síti. Matka se nakonec nechala přemluvit, ale měla několik přísných podmínek. Dívka neměla k dispozici přihlašovací údaje, kontakty si mohla přidávat pouze se svolením. Megan se časem seznámila se svolením matky s chlapcem Joshem Evansem (16 let). Brzy mezi nimi vznikl vztah. Po nějaké době jí ale Josh zaslal několik znepokojujících zpráv. Matka dceři přikázala se odhlásit od sociální sítě. Dívka ale neposlechla a dál si s chlapcem psala. K jejich komunikaci se připojili i další děti. Na zeď jí psali sprosté vzkazy (např. Megan je tlustá kráva). Dívka se svěřila matce, ale ta se na ní rozzlobila, že neuposlechla příkaz. O pouhých 12 minut později našli rodiče Megan oběšenou ve skříni. Následující den zemřela v nemocnici. Policie později zjistila, že Johs Evans byla ve skutečnosti matka Meganiny bývalé kamarádky Sarah, Lori Drew (48). Z tohoto falešného účtu Lori, Sarah a několik dalších lidí psalo Megan, což následně vedlo k její sebevraždě. (Krejčí, 2010, str. 31-33)

Velká na Veličkou, 2009

Žák 9. ročníku fyzicky napadl spolužáka. Fackoval ho, kopal a ponižoval. Agresora povzbuzovali přihlížející žáci. Jeden z nich natočil video s incidentem a publikoval ho na YouTube.com. Video shlédlo přes 700 uživatelů. (Krejčí, 2010, str. 44)

Klobouky u Brna, 2010

Dívka šestého ročníku se zastala šikanovaného spolužáka. Poté se sama stala obětí fyzické šikany a následně kyberšikany. Spolužáci založili na Facebooku stránku s její fotkou, kde jí nadávali a vyhrožovali smrtí jí i její matce. Během krátké doby se 84 lidí stalo členem stránky. Dívka se psychicky zhroutila, když se dozvěděla o existenci stránky. (Krejčí, 2010, str. 45)

2.2. Kyberstalking

Kyberstalking je opakované a stupňované obtěžování a pronásledování. Útočník ke kyberstalkingu využívá komunikačních technologií (bombarduje SMS zprávami, emaily, telefonáty). Obětí se často stávají bývalí partneři, známé osobnosti, osoby, které neopětují útočnickovy city. (Krčmářová, 2012, str. 55)

Typy projevů

Mezi typické projevy kaberstalkingu patří tyto:

- **Opakované a dlouhodobé pokusy kontaktovat oběť** – útočník ke kontaktu využívá např. e-mail, mobilní telefon (SMS, MMS, volání), zasíláním různých zásilek s dárky, zasíláním vzkazů na ICQ. Zprávy mohou být zpočátku příjemné s úmyslem získat odpověď či kontakt oběti. Postupně se ale stávají urážející, nevkusné nebo zastrašující.
- **Demonstrování moci a síly stalkera**: útočník intenzivně vyhrožuje oběti a snaží se v ní vzbudit strach.
- **Uskutečňování výhružek**: útočník ničí majetek oběti (auto, fasádu domu)
- **Stalker se vydává za oběť**: Stalker na webu zveřejňuje, co vše pro daného člověka dělá a snaží se dostat veřejné mínění na svou stranu.
- **Snaha poškodit reputaci oběti stalkerem**: útočník šíří nepravdivé informace v okolí oběti, využívá falešnou internetovou stránku nebo profil na sociální síti. (Kopecký, 2010b, str. 3 – 4)

2.3. Kybergrooming

V případě kybergroomingu se jedná o psychickou manipulaci využívající moderních komunikačních technologií s cílem získat důvěru oběti, domluvit si schůzku a oběť sexuálně zneužít. Kybergroomer může být muž nebo žena, ale ve většině případů se jedná o muže. Obětí se může stát nejen dospělý, ale i mladiství nebo dítě. Kybergroomerů jsou často obecně považováni za pedofily. Dobře přizpůsobují svoje vyjadřování identity, pod kterou vystupují, aby dosáhli svého cíle. (<http://www.ncbi.cz/category/6-metodiky-ucebni-materialy?download=37>, c2012)

Kybergroomer pomocí následujících fází může vylákat dítě:

- 1) „Vyhlednutí oběti na sociální síti, chatu nebo na internetové seznamce.
- 2) Oslovení, navázání komunikace.
- 3) Budování důvěry a „přátelského“ vztahu.
- 4) Vytváření emocionální závislosti oběti na kybergroomerovi.
- 5) Snaha izolovat oběť od okolí, především výzvami k utajování vzájemného výjimečného vztahu.

- 6) Erotické směřování komunikace.
- 7) Vyžadování nebezpečných materiálů, především intimních fotografií a videí pro příští nátlak.
- 8) Manipulace dárky, penězi, s cílem zvýšit závislost oběti.
- 9) Přitvrzování komunikace, vydírání, vyhrožování.
- 10) První osobní schůzka, která může být zároveň i schůzkou poslední.
- 11) Případné další schůzky, útok/napadení (sexuální nátlak, pohlavní zneužití, znásilnění, zneužití dítěte k výrobě pornografie, kuplířství).“

(zdroj: <http://www.ncbi.cz/category/6-metodiky-ucebni-materialy?download=37>, c2012)

Skutečné kauzy

Peter Chapman (2010, Velká Británie)

Peter Chapman byl v roce 2010 odsouzen k trestu doživotí za znásilnění a následné zavraždění mladé dívky, Ashleigh Hall (17 let). K vylákání na osobní schůzku využil sociální síť Facebook. Zde si vytvořil falešný profil, na kterém uvedl věk 19 let. Jeho profil obsahoval přes 3000 virtuálních přátel (žen ve věkovém rozpětí 13 – 31 let). (Kopecký, 2010a, str. 12)

Pavel Hovorka (2008, Česká republika)

Pavel Hovorka 2008 odsouzen za pohlavní zneužívání, vydírání, svádění k pohlavnímu styku a ohrožování mravní výchovy mládeže. Muž zneužil 20 chlapců. Oběti přiměl k pohlavnímu styku. Zneužití chlapce fotografoval a natáčel na videokameru. Chlapcům vyhrožoval, že zveřejnění jejich nahé fotografie, jestliže ho nebudou dále navštěvovat. Muž ke kontaktu využil internetové seznamky. (Kopecký, 2010a, str. 9)

2.4. Sexting

Sexting patří mezi nový fenomén, který je spojen s využíváním informačních a komunikačních technologií. Slovo sexting je složeninou vzniklou ze slov sex a textování. Sexting znamená elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videa se sexuálním obsahem. Často jsou tyto záznamy zveřejněny na internetu a často se stávají prostředkem

pro vydírání dětí při kybergroomingu. Sexting bohužel také napomáhá při šíření pornografie mladistvých a dětí. Česká republika zaznamenává řadu případů sextingu. Některé z nich lze posuzovat právě jako šíření dětské pornografie. Každý případ sextingu se řeší individuálně. Nejdříve se posoudí druh fotografie a způsob jejího pořízení. Dále dojde k posouzení případu, některé jsou vyhodnoceny jako přestupek jiné jako trestný čin. V případě mladistvých osob se sexting považuje za trestný čin ohrožování mravní výchovy mládeže. (www.sexting.cz, 2008 - 2013)

Sexting představuje rizikové chování. Důvody jsou tyto:

- 1) „Potenciálním útočníkům dáváme k dispozici citlivý materiál, který mohou zneužít proti nám.
- 2) Tento materiál může na internetu kolovat několik let nebo může být použit za několik let od svého vzniku.
- 3) Oběť sextingu může být vystavena tzv. harašení či sexuálnímu útoku.
- 4) Šířitelé sextingu se mohou stát pachateli přestupku či trestného činu (šíření dětské pornografie, ohrožování výchovy dítěte apod.).“ (www.sexting.cz, 2008 - 2013)

Výzkum, který proběhl v roce 2009 v celé řadě zemí (např. v USA, Velké Británii, ČR), prokázal, že 38% teenagerů ve věku 13-19 let odeslalo sexuálně laděné zprávy jiným lidem. (Kopecký, Szotkowski, Krejčí, 2012, str. 7)

Skutečné kauzy

Hope Witsell (2009, USA) - sebevražda

Hope Witsell (13let) chtěla zaujmout a upoutat pozornost chlapce. Poslala mu na mobilním telefonem svoji nahou fotografii. Tuto fotografii objeví v chlapcově telefonu jeho spolužačka a pošle jí dalším lidem. Obrázek se začne velkou rychlostí šířit. Spolužáci Hope uráží a zesměšňují. Tlak na dívku se stupňuje, protože jí i začnou obtěžovat cizí mladíci. V září 2009 si dívku pozve na pohovor sociální pracovníce, kvůli podezření na sebepoškození (řezné rány). Přesto se Hope rozhodne spáchat sebevraždu oběšením. (Eckertová, Dočekal, 2013, str. 68)

Měřín (ČR, 2008-2009)

Žákyně deváté třídy vyfotila vlastní intimní snímek, který následně poslala kamarádovi. Ten fotografii ale rozeslal dál. Následně se do šíření fotografie zapojilo více jak 30 dětí. Snímek se dostal až k učitelům, dívku poznali a případ oznámili policii ČR s podezřením ze šíření dětské pornografie. Tři roky vězení hrozí osobám za šíření dětské pornografie (pornografické fotografie s osobami mladších 18 let). Mladiství žáci, kteří snímek šířili, byli potrestáni veřejně prospěšnou činností. (Szotkowski, Kopecký, Krejčí, 2013, str. 91-92)

2.5. Závislost na internetu

Spousta profesí v dnešní době vyžaduje pravidelnou práci s internetem. Nemůžeme tedy každého člověka, který tráví větší množství času v online prostředí, považovat za závislého. O dítěti či dospělém člověku lze hovořit jako o závislém na internetu, jestliže vykazuje následující příznaky:

- 1) **Význačnost** – internet se stává nejdůležitější aktivitou v životě jedince. Závislý člověk má nutkání zjistit, co se děje v jeho hře, když není online, má pocit úzkosti, když není online, ztrácí přátele, pozdě chodí do školy.
- 2) **Změna nálady** – jedinec se chová nervózně a neklidně, ale když se připojí k internetu, vykazuje pocit uklidnění a uvolnění.
- 3) **Zvyšování tolerance** – k dosažení stejné míry uspokojení jako dříve potřebuje jedinec prodloužit dobu strávenou v online prostředí.
- 4) **Abstinenční příznaky** – závislý člověk je nervózní, vzteklý a podrážděný, když dojde k ukončení nebo omezení aktivity na internetu.
- 5) **Konflikt** – jedinec se často dostává do konfliktu s lidmi z jeho okolí a s různými aktivitami (prací, společenským životem).
- 6) **Rekurence** – i po dlouhodobé abstinenci se původní vzorce chování mohou navrátit, uživatel smaže svůj účet, ale po nějaké době si založí nový. (Krčmářová, 2012, str. 39 - 40)

Pomoc rodičů

Podpora rodiny a přátel hraje velkou roli při odstraňování závislosti na internetu. Následující tipy využijí rodiče, kteří svému dítěti chtějí pomoci bez vyhledání odborné pomoci:

- Pomozte dětem najít nové koníčky, kterým se dítě bude věnovat v době, kdy nejčastěji bývalo online.
- Stanovte přesnou dobu, kdy může dítě internet využívat.
- Smažte profily. Pomozte dítěti zredukovat profily na sociálních sítích, online hrách, webových stránkách.
- Navrhňte dítěti, ať více chodí ven mezi přátele.
- Jestliže předchozí kroky nepomohou, je nutné vyhledat odbornou pomoc psychologa. (<http://www.jaknainternet.cz/page/1700/zavislost-na-internetu/>, c2012 - 2014)

2.6. *Nezákonný a nevhodný obsah na Internetu*

Nezákonný a nevhodný obsah na internetu zahrnuje pornografii, obchod s dětmi, šíření rasismu a drog, pedofilie, dětská prostituce, nabádání k sebepoškozování, extremismus a nevhodný obsah negativně ovlivňující vývoj a výchovu dětí. (zdroj: http://www.horkalinka.cz/webmagazine/rewrite_url.asp?rew_thema=co-a-jak-hlasit, 2014)

Cenzurní prostředky nejsou schopny kontrolovat veškerý obsah na internetu. S nezákonným nebo nevhodným obsahem v online prostředí můžeme přijít do styku i při běžné činnosti. Stačí, když do vyhledávače zadáme název filmu, o který se zajímáme. Jiný uživatel, který zneužije popularitu filmu, je schopen založit stránky s názvem filmu ale obsahující pornografický obsah.

S nezákonným obsahem jsme schopni bojovat i z pohodlí domova. Využít můžeme projekt, který byl představen začátkem roku 2010 s názvem Červené tlačítko. Projekt spolufinancuje Evropská unie, dalším partnerem je Saferinternet.cz, Policie ČR, INHOPE (mezinárodní organizace podporovaná Evropskou komisí, která sdružuje internetové horké linky) a Výbor pro práva dítěte Rady vlády ČR pro lidská práva. Prostřednictvím červeného tlačítka nahlásíme jakýkoli nezákonný a nevhodný obsah internetu. Na webové stránce www.horkalinka.cz nalezneme jak samotné tlačítko, tak i veškeré informace o něm (jak ho stáhnout, jak tlačítko funguje apod.). (zdroj: www.horkalinka.cz, 2009).

Obrázek 5 Červené tlačítko (zdroj: <http://www.swmag.cz/641/cervene-tlacitko-pomoc-ci-jen-pouha-spionaz/>, 2014)

2.7. Další rizika internetu

Sociální sítě

Oproti dřívější době se sociální sítě staly fenoménem dnešní doby. V České republice vlastní profil na některé ze sociálních sítí miliony uživatelů. Ani malé děti a žáci základních škol nejsou v tomto ohledu výjimkou. Většina dětí tráví v dnešní době spoustu času u počítače na internetu. Podstatnou část času se zde věnují sociálním sítím. Ty jim umožňují sdílet spoustu informací, fotografií, vzkazů. Mezi nejrozšířenější sociální sítě patří Facebook.com, Badoo.com, MySpace.com, Twitter.com, Líbímseti.cz. Tento výčet není zdaleka konečný. Ve světě existuje i spousta jiných sítí a do budoucna lze počítat s dalším rozšiřováním počtu těchto webových služeb. V České republice patří mezi nejrozšířenější již výše uvedený Facebook.com.

Každá sociální síť má svůj vlastní vzhled, autora, smluvní podmínky. Jedno ale mají společné. Chce-li uživatel využívat některou z dostupných sociálních sítí, musí si prostřednictvím registrace zřídit osobní profil. V tomto bodě vyvstává první riziko. V profilu můžeme uvést jméno, příjmení, věk, pohlaví, telefon, fotografie. Nikdo ale totožnost uživatele neověřuje. Díky této relativní anonymitě může kterýkoliv člověk na světě uvádět nepravdivé údaje a záměrně klamat jiné uživatele. Je proto velice důležité být opatrný při seznamování prostřednictvím sociální sítě s novými lidmi. Uvedené údaje, fotky a příjemná komunikace nejsou zárukou toho, že na druhé straně sedí „kamarád“. Tato anonymita dává volný prostor pedofilům, recidivistům a jiným nebezpečným osobám. „Název pedofilie pochází z řeckého pais (hoch, dítě) a z řeckého philós (milovník). Pedofil je tedy milovník dětí. U této deviace jde o erotické (erotosexuální)

zaměření na objekty v prepubertálním věku (tedy na chlapce a dívky bez znaků dospívání). Nejčastější je zde zaměření na děti věku 5-12 let. Pedofilové jsou lidé, kteří preferují jak fyzickou nezralost objektu, tak i jeho dětské chování.“ (Weiss, 2008, str. 74) Osobní profil skrývá další nebezpečí. Jedná se o možnost uveřejnění důvěrných informací, jako je například úplná adresa. Pedofil, který se tváří jako „kamarád“, může díky této lehkovážnosti dítě jednoduše nalézt, sledovat, v nejhorším případě mu ublížit. Informace o bydlišti však mohou být využity nejenom devianty, ale rovněž i například zloději. Stačí uveřejnit skutečnost, že odjíždíme na dovolenou. Po návratu nás může čekat vykradený byt. Dalším problémem jsou samotné informace, které sdílíme (fotografie, video, „myšlenky“). Každá zveřejněná fotografie, každé video a informace mohou být využity k vydírání, obtěžování či šikanování. Eliminovat rizika jsme schopni základními pravidly, která by měli dodržovat zejména děti a mladiství. Náš profil a všechny další informace je vhodné zveřejňovat pouze skutečným přátelům, které osobně známe. Nevádět celou svoji adresu a telefonní číslo. Nevkládat na profil intimní fotografie a videa.

Sociální sítě mají samozřejmě i své klady. Mezi ně patří jednoduché a rychlé sdílení dat. Nemocní žáci už nemusí chodit ke spolužákovi pro úkoly. Prostřednictvím sociální sítě je žákům umožněno komunikovat i v cizím jazyce. Nesmíme ale zapomínat na výše zmíněná rizika. Se všemi by měl být seznámen nejen uživatel, ale i učitel a především rodič. Budou-li rodiče důkladně seznámeni o všech potenciálních rizicích a nebezpečích, pak mohou lépe ochránit své děti. V každé počítačové učebně základní školy lze zajistit bezpečí tím, že zablokujeme přístup na sociální sítě. Ale co doma? Mimo vyučování je už na samotných rodičích, aby zajistili bezpečí pro své dítě, které „brouzdá“ na internetu.

V České republice vlastní tři čtvrtiny dětí mezi 9 a 16 lety profil na některé ze sociálních sítí. Čímž nám vzniká obrovský prostor pro získávání nových přátel. Spousta dětí si myslí, že čím více mají přátel v kontaktech, tím jsou oblíbenější. Otázkou zůstává, s kolika přáteli v kontaktech v reálném světě komunikují. „Online přítel“ nemůže nahradit přítele, z reálného světa. Sociální sítě mají na dnešní mládež velký vliv. Negativní účinek dokazují tragické případy, ve kterých dítě spáchá sebevraždu, protože byly šikanovány prostřednictvím některé ze sociálních sítí. I maličkost v podobě odmítnutí „přátelství“ ve virtuálním světě může mít nedorozumění důsledky ve světě reálném.

Facebook

Mezi nejrozšířenější a u veřejnosti nejznámější sociální síť patří Facebook. Zakladatelem je Marek Zuckerberg, který v době vzniku (2004) studoval Harvardovu univerzitu. Jeho síť byla zpočátku dostupná pouze pro univerzitní studenty. Postupem času se síť rozšířila i mimo univerzitu. Síť prošla mnoha změnami a díky její oblibě byla zpřístupněna celému světu. Facebook je fenoménem dnešní doby. Využívají ho nejenom mladiství, ale i dospělí. Oblibu této moderní technologie dokazuje počet uživatelů, který se šplhá ke stovkám milionů aktivních uživatelů po celém světě.

Tato sociální síť, jakožto i ostatní, slouží převážně ke komunikaci mezi neomezeným počtem uživatelů. Mezi nedílnou součástí patří sdílení informací, hraní her, pouštění videa, sdílení internetových stránek, prohlížení fotografií.

K registraci a vytvoření profilu stačí uvést jméno, příjmení, e-mail, heslo, datum narození a pohlaví. Registrace do Facebooku je omezena věkem vyšším než 13 let. Žádná ze zadávaných informací při vytváření profilu není nijak ověřována. Proto nic, kromě morální zodpovědnosti, nebrání zřídit si účet i uživateli nespĺňujícímu dané kritérium (minimální věk 13 let).

Registrace je věc jednoduchá, ale zrušení profilu je těžší a časově náročnější. Zrušit profil lze dvěma způsoby. První z nich je deaktivování účtu. Tento způsob zamezí ostatním v přístupu k našim informacím. Ty jsou ale zálohovány na serverech Facebooku. Stačí si po čase reaktivovat účet a celý profil s našimi daty se „obnoví“. Druhý způsob, je úplné smazání profilu. Definitivně smazat profil není úplně jednoduché. Musíme najít „Nápovědu“, zde klikneme na „Správa účtu“, dále na „Deaktivace, odstranění a zvěčnění účtu“. V sekci „Odstraňování účtů“ můžeme kliknout na nápovědu, jak trvale odstranit účet. Po rozkliknutí a přečtení informací klikneme na „Dejte nám vědět“. Tato volba nás odkáže na stránku, kde potvrdíme volbu „odstranit účet“. Poté se nás Facebook zeptá na aktuální heslo, vyzve nás k opsání textu v rámečku (CAPTCHA kód) a kliknutí na tlačítko OK. Účet i po těchto krocích není okamžitě smazán. Facebook nám ponechává čtrnácti denní lhůtu, během které se můžeme zpět do profilu bez problémů přihlásit a pokračovat v jeho užívání. Problém nastává tehdy, kdy se přihlásíme do Facebooku nebo jeho služeb nechtěně během lhůty, kdy čekáme na zrušení. Pro úplné smazání účtu musíme celý postup zopakovat. I z tohoto stručného popisu je naprosto zřejmé, že definitivní smazání účtu a všech s ním spojených informací a dat není vůbec jednoduchou a především intuitivní činností.

Twitter.com

„Twitter vznikl v březnu roku 2006 jako postranní projekt společnosti Odeo. Twitter se prakticky ihned po svém uvedení stal nesmírně populárním. K jeho masivnímu rozšíření došlo až v posledních letech. Zatímco v listopadu 2008 se celkový počet uživatelů odhadoval na 4–5 milionů, začátkem března 2009 to již bylo 20 miliónů uživatelů. „ (<http://www.zdrojak.cz/redakce/jak-zacit-pouzivat-twitter/>, 2014)

Sociální síť Twitter je rozšířenější spíše v zahraničí než v České republice. Komunikace je založena na takzvaných „tweetech“. Tweet si můžeme představit jako textový příspěvek, který může být dlouhý maximálně 140 znaků. Tyto tweety můžeme posílat jiným uživatelům. Ty se objevují se na profilové stránce uživatele. Registrace je opět jednoduchá. Stačí při ní zadat jméno, přezdívkou, heslo a e-mail.

MySpace.com

Vysoce populární zahraniční sociální síť je MySpace. Jedná se o místo, kde můžeme hledat přátele, sdílet fotografie, komunikovat s ostatními uživateli. Na začátku vzniku se síť zaměřila především na hudební interprety. Později i na herce a jiné celebrity. I v současné době zde můžeme najít profily spousty známých osobností.

Tato sociální síť byla založena v roce 2003. O dva roky později ji koupil Rupert Murdoch za 580 miliónů dolarů. V roce 2006 měla síť 100 miliónů uživatelů. Strmý vzestup zastavil Facebook a Twitter. V roce 2011 zakoupila produkt MySpace.com společnost Specific Media a tato sociální síť se opět vrací na výsluní. (<http://webmess.cz/myspace-novy-zacatek/>, c2013)

Libimseti.cz

Jedna z českých sociálních sítí je seznamka libimseti.cz. Tento portál má stejný princip jako ostatní sítě. Vytvořený profil nikdo neověřuje. Lze zde umístit svoje fotografie, koníčky, obrázky a hledat přátele. Využít můžeme i videochatu a pomocí webové kamery komunikovat s jinými uživateli.

Lidé.cz

Sociální síť zaměřená na vyhledávání přátel. Podle zadaných kritérií (věk, město, pohlaví) lze vyhledávat profily ostatních uživatelů. Součástí je samozřejmě i chat, diskuzní fóra, hodnocení fotografií.

Happy Slapping

Happy Slapping označuje natáčení fyzického nebo sexuálního napadení. Útok bývá často na náhodnou osobu. Jeden z agresorů útočí na oběť a druhý natáčí dění na kameru nebo mobilní telefon. Cílem je získat originální video, který agresor zveřejní na internetu. Happy Slapping se rozšířil hlavně ve Velké Británii. Zvláštní kategorií se zde stalo napadání bezdomovců, slabších lidí a opilých. Pořízení brutálních videozáznamů zde bývá součástí zasvěcovacích rituálů do různých skupin a gangů. (Eckertová, Dočekal, 2013, str. 67)

Spam

Spam je nevyžádaná pošta, která je masově rozesílána, obtěžuje uživatele a zaplňuje poštovní schránky. Převážná většina spamů obsahuje nevyžádané reklamní sdělení. Elektronická pošta obsahuje filtry, které umí spam rozeznat a vytřídit. Ne vždy je rozpoznávání lehké, a proto se občas mezi spamy dostane „normální“ mail.

Phishing

Úkolem phishingu je získání citlivých dat (hesla, čísla kreditních karet apod.). Útočníci nejčastěji k phishingu využívají e-mail a falešné internetové stránky. Zpráva od útočníka se jeví, že pochází z důvěryhodného zdroje a vyzývá adresáta k zadání osobních údajů na falešné stránce. Stránka vypadá například jako přihlašovací okno internetového bankovníctví a je k nerozeznání od skutečné stránky.

Hoax

Hoax jsou zprávy obsahující falešnou informaci. Tyto zprávy se šíří pomocí e-mailu nebo webových stránek. Obsah zprávy může obsahovat upozornění na nebezpečí nebo na pohled důležitou zprávu. Uživatelé dále tuto informaci šíří mezi svými kontakty a způsobují lavinové šíření zprávy po síti. Dochází tak k zahlcování sítě a dezinformací velkého množství lidí. (Dosedla, Válek, 2013a, str. 69)

3. Rady a informace pro rodiče

Počítače se staly běžnou součástí života spousty dětí. Využívají ho k vypracovávání referátů, hraní her, komunikaci se spolužáky. Při každém připojení k internetu na ně čeká mnoho nebezpečí. K zajištění bezpečnosti dětí mohou nejvíce přispět rodiče. Každý rodič, který chce svému dítěti připravit bezpečnější internet, by měl dodržet tři základní kroky

1. Informovat se o rizicích v online prostředí.
2. Seznámit děti s Listinou dětských práv na internetu a s desaterem bezpečného internetu.
3. Stanovit pravidla pro používání počítače a internetu.

Jedním ze způsobů, jak rodiče mohou minimalizovat nebezpečí internetu, je sestavit s dětmi pravidla (doba strávená u PC, povolené webové stránky atd.), se kterými pomůžou následující doporučení:

- **„Umístěte počítač do místnosti používané celou rodinou:** Tímto způsobem se stane mluvení o internetu a udržování přehledu o jeho používání přirozenou součástí každodenního života. Diskuse o problémech je snazší, když je počítač umístěn ve společné místnosti. Můžete také používat internet společně.
- **Mluvte o internetu:** Projevte zájem o to, co vaše dítě a jeho přátelé dělají - na internetu i mimo něj. Mluvte o skvělých a zajímavých věcech, k nimž lze internet využít, ale také o potížích, kterým může čelit. Mluvte s dětmi o tom, co by měly dělat, kdykoli se při používání internetu nebudou cítit dobře.
- **Naučte se lépe pracovat s počítačem:** Pokud sami používáte internet, je snazší určit, co je pro vaše děti dobré. Můžete jim lépe pomoci při hledání užitečného materiálu na internetu.
- **Používejte internet společně:** Najděte stránky, které jsou vhodné pro děti, nebo se naučte, jak najít užitečné informace - naplánujte společně dovolenou, navštivte stránky zaměřené na vzdělání nebo najděte informace o koníčcích a zájmech dětí. Při společném procházení internetu můžete dítěti pomoci posoudit hodnotu nalezených informací. Oblíbené stránky můžete uložit jako záložky, abyste je mohli znovu otevřít jediným klepnutím.

- **Vytvořte s dětmi dohodu o tom, jak a kdy budou internet používat:** Může být užitečné dohodnout se na době a určitých webech, které mohou děti na internetu navštěvovat. Toto je nutné s dětmi prodiskutovat a uzavřít společnou dohodu.“ (zdroj: <http://www.bezpecnyinternet.cz/rodice/doporuceni-pro-rodice/bezpecny-internet-pro-deti.aspx?>, 2014)

Každý má svá práva a povinnosti, internet nevyjímaje. Před zavedením radikálních změn bychom se měli seznámit s právy, která mají děti na internetu. I ony by měly být o těchto právech informovány. Mohou tak lépe posoudit, zda se kamarád, se kterým komunikují na internetu, nechová nebezpečně. Učitelské noviny zveřejnily Listinu dětských práv na svých stránkách.

- „Mám právo bádát, učit se a užívat si na internetu všechny dobré věci pro děti.
- Mám právo uchovávat veškerou informaci o sobě v tajnosti.
- Mám právo, aby mne nikdo neobtěžoval a netrápil.
- Mám právo ignorovat e-maily a zprávy od lidí, které neznám, nebo kterým nevěřím.
- Mám právo nevyplňovat na internetu žádné formuláře a neodpovídat na otázky.
- Mám právo vždy požádat rodiče nebo vychovatele o pomoc.
- Mám právo nahlásit každého, kdo se podle mého názoru chová divně nebo dává divné otázky.
- Mám právo necítit se provinile, když se na obrazovce počítače objeví odporné věci.
- Mám právo, aby mi lidé na internetu prokazovali respekt.
- Na internetu mám právo cítit se bezpečně a být v bezpečí!“ (zdroj: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=3048&PHPSESSID=37ec0689f51ce06d0c7c7b33b09ac149>, c2010 - 2013)

Pro bezpečnost dětí je důležité, aby dodržovaly zásady bezpečnosti na internetu (desatero bezpečného internetu). Pravidla je dobré vytisknout a umístit v blízkosti počítače.

Desatero bezpečného internetu

- 1) „Nedávej nikomu adresu ani telefon. Nevíš, kdo se skrývá za monitorem na druhé straně.
- 2) Neposílej nikomu, koho neznáš, svou fotografii a už vůbec ne intimní. Svou intimní fotku neposílej ani kamarádovi nebo kamarádce – nikdy nevíš, co s ní může někdy udělat.
- 3) Udržuj hesla (k e-mailu i jiné) v tajnosti, nesděluj je ani blízkému kamarádovi.
- 4) Nikdy neodpovídej na neslušné, hrubé nebo vulgární maily a vzkazy. Ignoruj je.
- 5) Nedomlouvej si schůzku přes internet, aniž bys o tom řekl někomu jinému.
- 6) Pokud narazíš na obrázek, video nebo e-mail, který tě šokuje, opusť webovou stránku.
- 7) Svěř se dospělému, pokud tě stránky nebo něčí vzkazy uvedou do rozpaků, nebo tě dokonce vyděsí.
- 8) Nedej šanci virům. Neotevírej přílohu zprávy, která přišla z neznámé adresy.
- 9) Nevěř žádné informaci, kterou na internetu získáš.
- 10) Když se někým nechceš bavit, nebav se.“ (zdroj:

<http://www.bezpecnyinternet.cz/deti/rady-pro-tebe/desatero-bezpecneho-internetu.aspx?kurz=true>, 2014)

3.1. Programy rodičovské kontroly

Bezpečí dětí na internetu nemůžeme osobně kontrolovat celý den. Ke kontrole bez naší přítomnosti pomůžou takzvané programy rodičovské kontroly (parental control). Jejich základní funkcí je blokování stránek. Program vyhledává na webové stránce nevhodná slova a obrázky. Vyhodnotí, zda je obsah nebezpečný a případně zablokuje vstup na příslušnou stránku. Software nám umožňuje i blokovat stránky ručně. Stačí zadat, která stránka se má automaticky blokovat. Tím můžeme zamezit přístup například na sociální síť, stránky pro hraní her a podobně. Součástí programu je nastavení hesla a časového rozmezí, kdy dítě může na počítači či internetu pracovat. Změnu nastavení je schopen provést pouze ten, kdo zná heslo.

Každý program rodičovské kontroly má jiné parametry. Některé jsou dostupné pouze v cizím jazyce, jiné se musí zakoupit. Ne všechny splňují naše požadavky. Proto je dobré si vyzkoušet více programů nebo si nechat poradit od odborníka. Na internetu lze stáhnout velké množství softwaru. Například tyto:

- iProtectYou 8.7 (freeware)
- Sprinx Ptimer 1.5 (freeware pro nekomerční použití)
- Visual TimeAnalyzer 1.5 (shareware)
- Spytech SpyAgent 7.4 (trial)

Operační systémy Windows 7 a Windows 8 mají rodičovskou kontrolu jako součást systému. Můžeme ji najít v nabídce start, příkaz *Ovládací panely*, pod položkou *Uživatelské účty a zabezpečení rodiny*, položka *Nastavit rodičovskou kontrolu* pro všechny uživatele. Jestliže zde nemáme vytvořený účet, u kterého chceme nastavit rodičovskou kontrolu, klikneme na volbu *Vytvořit nového uživatele*. Dále klikneme na *Rodičovská kontrola*, poté *Zapnuto, vynutit aktuální nastavení*. Po aktivaci rodičovské kontroly lze nastavit:

- **Časové limity:** v této části vybereme hodiny, které chceme u jednotlivých dnů blokovat. Během blokování času se dítě nemůže přihlásit na svůj účet. Je-li dítě přihlášen v době, kdy je nastaven časový limit, dojde k automatickému odhlášení.
- **Hry:** tato možnost umožňuje nastavit přístup ke hrám, zvolit, jakou úroveň povolíme podle hodnocení věku, zablokovat nebo povolit konkrétní hry v počítači.

- **Povolit a blokovat programy:** zde můžeme zablokovat programy, které nemají děti používat.

Jestliže se rozhodneme využít některý z programů rodičovské kontroly, měli bychom si o tom promluvit s dětmi. I ony mají svá práva.

3.2. Užitečné webové stránky

Každý rodič, který chce své dítě chránit před nebezpečím na internetu, musí znát projevy rizik a umět odpovídajícím způsobem pomoci. Jedním ze zdrojů informací jsou výškolení učitelé. Mají k dispozici seznam center, které se věnují rizikům na internetu, webové stránky věnující se této tematice a telefonní čísla na důležité orgány (policii, linku bezpečí). Dalším zdrojem jsou webové stránky. Věrohodné stránky, které se věnují nebezpečím na internetu, jsou například tyto:

- <http://www.e-bezpeci.cz/>
- <http://www.saferinternet.cz/>
- <http://www.bezpecnyinternet.cz/>
- <http://www.bezpecne-online.cz/>
- <http://www.kybersikana.eu/>

Tyto stránky informují o rizicích, která s sebou nese internet, jak dětem pomoci, kde hledat pomoc. Některé umožňují i testování znalostí.

E-Bezpečí

Portál E-Bezpečí (www.e-bezpeci.cz) nabízí vzdělávací kurzy pro děti ZŠ, učitele a rodiče. Obsahem vzdělávací akce je seznámení se základními informacemi o fenoménech spojených s rizikovou komunikací na internetu. Kurz obsahuje například tyto témata:

- kyberšikana,
- sexting,
- kyberstalking,
- rizika sociálních sítí (Facebook),
- ochrana osobních údajů,
- prevence v oblasti IT technologií,
- právo, obrana a ochrana. (zdroj: <http://vzdelavani.e-bezpeci.cz/?akce=kurz4>, 2008 - 2014)

Národní centrum bezpečnějšího internetu (www.saferinternet.cz)

Národní centrum bezpečnějšího internetu je neziskové nevládní sdružení. Jeho cílem je přispět k bezpečnějšímu užívání internetu a ICT, k osvojení etických norem v online komunikaci. Sdružení poskytuje materiály zabývající se problematikou bezpečné práce na internetu, které jsou volně ke stažení.

Bezpečný internet (www.bezpecnyinternet.cz)

Internetová stránka www.bezpecnyinternet.cz se zabývá riziky spojenými s používáním internetu a způsoby, jak se jim bránit. Užitečné informace zde naleznou rodiče, děti i učitelé. Rodiče na tomto webu naleznou různá doporučení, kontakty pro případnou pomoc a seznámí se s riziky internetu.

3.3. Užitečná telefonní čísla

Rodičovská linka

Pomoci nám je schopná i Rodičovská linka s telefonním číslem 840 111 234 nebo 606 021 021. Telefonní linka je v provozu každý všední den odpoledne (pondělí - čtvrtek: 13-19 hod., pátek: 9-15 hod.). Nabízí pomoc v krizové situaci týkající se dětí a zajišťuje služby v podobě rodinného, výchovného a sociálněprávního poradenství. Více informací nalezneme i na jejich webových stránkách <http://www.rodicovskalinka.cz/>. (zdroj: <http://www.rodicovskalinka.cz/>)

Krizová linka Institutu pedagogicko-psychologického poradenství ČR

Řeší případy šikany, kyberšikany a dalších krizových situací. Volat mohou rodiče, žáci i učitelé. Pracovníci krizové linky pomoc poskytnou nebo zprostředkují. Telefonní číslo: 286 881 059 nebo 774 089 181. (zdroj: <http://www.mvcr.cz/clanek/pracovni-seminar-k-problematice-prevence-nebezpecnych-komunikacnich-jevu.aspx>, 2014)

3.4. Trestná činnost spojená s internetovou kriminalitou

Ve virtuálním světě máme právo na ochranu osobnosti. Toto právo je zakotveno v Listině základních práv a svobod a v občanském zákoníku. Právo na ochranu osobnosti je všeobecným osobnostním právem, protože patří každé fyzické osobě jako individualitě. V rámci všeobecného osobnostního práva existuje neomezený počet dílčích osobních práv (např. právo na čest a lidskou důstojnost, právo na osobní soukromí, právo na dobrou pověst). (zdroj: Rozehnal, 2012, str. 193)

Pojmy jako je kyberšikana, kybergrooming, sexting a další, trestní zákon nezná, ale jsou pod nimi zahrnuty různé trestné činy, kterých se pachatelé dopouští. Některé trestné činy se mohou opakovat u všech rizik internetu. (zdroj: <http://cms.e-bezpecni.cz/content/view/226/63/lang,czech/?>, 2008 - 2014)

Policie České republiky se zabývá těmito trestnými činy spojenými s internetovou kriminalitou:

- Porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi
- Šíření pornografie
- Přechovávání dětské pornografie
- Ohrožování výchovy mládeže
- Svádění k pohlavnímu styku
- Vydírání
- Omezování osobní svobody
- Obchodování s lidmi
- Pohlavní zneužívání
- Znásilnění
- Nepřekážení trestného činu (zdroj: <http://www.policie.cz/clanek/nastrahy-na-internetu.aspx>, c2014)

Pachatel se v případě **kyberšikany** může dopouštět následujících trestných činů:

- Ublížení na zdraví
- Omezování osobní svobody
- Vydírání
- Pomluva
- Krádež

- Podvod
- Poškození cizí věci
- Násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci
- Nebezpečné vyhrožování
- Nebezpečné pronásledování

(zdroj: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/226/63/lang,czech/?>, 2008 - 2014)

Pachatel se v případě **kybergroomingu** může dopouštět následujících trestních činů:

- Obchodování s lidmi
- Omezování osobní svobody
- Vydírání
- Pohlavní zneužívání
- Ohrožování výchovy dítěte
- Podvod
- Nebezpečné vyhrožování
- Nebezpečné pronásledování

(zdroj: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/226/63/lang,czech/?>, 2008 - 2014)

Pachatel se v případě **sextingu** může dopouštět následujících trestních činů:

- Omezování osobní svobody
- Znásilnění
- Pohlavní zneužití
- Výroba jiné nakládání s dětskou pornografií
- Zneužití dítěte k výrobě pornografie
- Ohrožování výchovy dítěte

Nebezpečné pronásledování

(zdroj: (zdroj: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/226/63/lang,czech/?>, 2008 - 2014)

4. Výzkumná část

Empirická část diplomové práce, která navazuje na část teoretickou, prezentuje výsledku výzkumného šetření. V této části práce budou stanoveny výzkumné otázky, charakteristika zkoumaného souboru, dále metody výzkumu, sběr dat a zjištěné výsledky.

4.1. Metodologie

Cíle výzkumu

Cílem práce je zjistit, jestli se rodiče zajímají o aktivity svých dětí v online prostředí, a také jestli kontrolují činnost dětí na internetu. Dalším cílem je zjistit, zda se rodiče zajímají, jaké hrozby může internet přinášet, a zda jsou schopni hrozby identifikovat a eliminovat.

Výzkumné otázky

1. Jaká je počítačová gramotnost rodičů?
2. Dovolují rodiče dětem mít počítač nebo profil pouze pro sebe?
3. Mají děti profil na sociální síti?
4. Stanovují rodiče dětem pravidla pro používání počítače a internetu?
5. Dostalo se dítě do styku s některým rizikem internetu?
6. Jaká je znalost rodičů o jednotlivých rizicích internetu?
7. Využili by rodiče možnost navštívit seminář, který by je informoval o rizicích internetu?

Popis výzkumu

Výzkumné šetření probíhalo u rodičů, kteří mají dítě na základní škole. Do zkoumaného vzorku tedy byli zařazeni rodiče, kteří uvedli, že mají alespoň jedno dítě ve věku 6 – 15 let. Dotazník byl zcela anonymní a dobrovolný, proto zde neuvádím žádná jména rodičů ani názvy škol, které navštěvují děti rodičů zařazených do výzkumu. Výzkum proběhl na čtyřech základních školách v Jihomoravském kraji a kraji Vysočina.

Rodiče jsem oslovila prostřednictvím vedení školy a pedagogického sboru. Učitelé žákům rozdali dotazníky, které odevzdali rodičům doma. Vyplněné dotazníky buď vraceli žáci třídním učitelům, nebo je rodiče osobně odevzdali během třídních schůzek. Součástí dotazníku byl odkaz na internetovou stránku, kde mohli rodiče dotazník vyplnit online.

Výzkumného šetření probíhalo od 15. 9. 2014 do 15. 10. 2014. Rozdáno bylo kolem sedmi set dotazníků. Ze shromážděných dotazníků byly vyřazeny ty, které byly nedostatečně vyplněné, nebo věk dětí neodpovídal zkoumanému vzorku. Celkově se podařilo získat 273 dotazníků.

Metoda výzkumu

Pro diplomovou práci jsem zvolila kvantitativní výzkum, který byl realizován formou dotazníku. Mým cílem bylo oslovit co největší počet respondentů a dosáhnout dostatek statistických údajů.

Před provedením vlastního dotazníkového šetření jsem provedla předvýzkum. Navržený dotazník jsem vyzkoušela na vzorku 11 respondentů. Každý z respondentů mi sdělil své připomínky. Na základě těchto informací byly upraveny některé otázky, aby byly lépe srozumitelné a jednoznačné. Finální dotazník se skládal z 30 otázek, které jsem rozdělila do 3 tematických celků.

Ze získaných dat jsem sestavila tabulku četností. Výsledky výzkumu jsem procentuálně vyjádřila, zaokrouhlila na celá čísla a kvůli přehlednosti znázornila pomocí grafů.

Tematické celky

První celek (otázky 1 – 7) obsahuje filtrační a demografické otázky. Úkolem filtrační otázky je vyřazení jedinců, kteří neodpovídali zkoumanému vzorku. Demografické otázky mají za úkol zjistit pohlaví respondentů a jejich věk. Dále jsou zařazeny otázky, které mají zmapovat, jaké mají rodiče znalosti v oblasti počítačů nebo kolik času tráví na internetu.

Druhý celek (otázky 8 – 20) obsahuje otázky, jejichž úkolem je zjistit, jestli se rodiče zajímají o činnost svých dětí na počítači a internetu. Dále celek obsahuje otázky, zda rodiče kontrolují činnost dětí během práce na PC a internetu.

Třetí celek (otázky 21 – 30) obsahuje otázky mapující schopnost rodičů identifikovat rizika internetu. Nacházejí se zde otázky zaměřené přímo na rizika online prostředí, dále zda si rodiče vyhledávají informace o rizicích a jestli jsou schopni svým dětem pomoci.

4.2. Výzkumy v ČR a EU

Při hledání výzkumů, které by byly stejně orientované jako výzkum této diplomové práce, nebylo nalezeno příliš podobností. Výzkumy, které jsou v současné době dokončené a zaměřují se na rizika internetu, jsou orientovány převážně na jinou cílenou skupinu - na děti. V České republice se jedná například o projekt „Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2013“. V Evropě proběhl podobný projekt „EU Kids Online III“.

Výzkum v ČR

Společnost Seznam.cz, internetová stránka www.bezpecnyinternet.cz, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci zrealizovali výzkum v zaměření na rizikové chování českých dětí v prostředí internetu. Výzkum se zaměřil na kyberšikanu, osobní údaje, sexting, sociální sítě, komunikaci s neznámými lidmi a vnímání pravdy a lži. Analýza proběhla v České republice v roce 2013 a zúčastnilo se jí 21372 dětí ve věku 11 – 17 let. (zdroj: http://www.bezpecnyinternet.cz/ke-stazeni/bezpecny_internet_prezentace.pdf, 2014)

Z výzkumného šetření vyplývá, že 50,62% dětí se setkala s některým z projevů kyberšikan. Děti by se nejčastěji svěřili rodičům s vydíráním (62,81%) a vyhrožováním (50,96%). Děti nejčastěji na internetu zveřejňují jméno a příjmení (75,64%), e-mail (58,67%) a fotografii obličeje (55,19%). Seznamování s cizími lidmi může představovat velké riziko. A právě jedna část výzkumu se zajímala o to, jestli děti posílají cizím lidem svoje fotografie. Bylo zjištěno, že 27,80% dětí bylo někdy požádáno cizím člověkem o zaslání vlastní fotografie. Z toho 50,71% z nich této žádosti vyhovělo. Výzkum se také zabýval otázkou sextingu - 7,23% dětí umístilo svoji „sexy“ fotografii nebo video, na kterých jsou částečně nebo úplně nahé, na internet. V České republice patří Facebook mezi nejznámější sociální síť. Zná ho 92,29% dětí a profil na této síti má 81,53% dětí. Internet poskytuje mnoho možností a jednou z nich je komunikace. Výzkum zjistil, že 53,16% dětí komunikuje s neznámými lidmi přes internet. Na osobní schůzku by bylo ochotno jít 35,98% respondentů. O setkání by děti nejčastěji pověděli kamarádovi nebo sourozencům (58,70%) a rodičům (41,06%). Velkým problémem jsou osobní schůzky. Díky anonymitě, kterou nám internet poskytuje, si může nebezpečný člověk vytvořit vlastní „bezchybný“ profil. O osobní setkání s neznámým člověkem bylo požádáno 43,82% dětí

a 49,19% dětí na schůzku dorazilo. (zdroj: http://www.bezpecnyinternet.cz/ke-stazeni/bezpecny_internet_prezentace.pdf, 2014)

Výzkum v EU

Projekt EU Kids Online III (2011 – 2014) navazuje na dva předešlé projekty EU Kids Online I (2006 – 2009) a EU Kids Online II (2009 – 2011). Všechny projekty mají za cíl zjistit, jak děti využívají nová média a s jakými riziky přichází děti do styku v online prostředí. Do druhého projektu bylo zapojeno 25 evropských zemí (včetně ČR) a zúčastnilo se ho 25142 dětí ve věku 9 – 16 let. Třetího projektu se zúčastnilo 33 zemí (opět včetně ČR). V době psaní toho textu nebyla zveřejněna přesná čísla, kolik dětí se výzkumu zúčastnilo. Vzhledem k počtu zapojených zemí a časovému rozmezí se dá předpokládat, že do třetího projektu bylo zapojeno více dětí, než v předešlém výzkumu. (zdroj: <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/About-the-project.aspx>, 2014)

Z výzkumu EU Kids Online III vyplývá, že děti internet v současné době používají na více osobních a mobilních zařízeních (počítače, mobilní telefony, tablety). Jedna část výzkumu měla zjistit, co děti nejčastěji dělají na internetu. Bylo zjištěno, že nejčastěji navštěvují profil na sociální síti, sledují videa (např. na You Tube) a používají instant messaging. Další celek měl zjistit, zda děti komunikují s lidmi, které neznají osobně. 43% respondentů ve věku 14 - 16 let a 23% ve věku 11 - 13 má ve svých kontaktech osoby, které neznají tváří v tvář. Současná generace dětí často využívá ke své komunikaci sociální síť. Výzkum zjistil, že 68% dětí má profil na sociální síti. Se zvyšujícím se věkem stoupá procento dětí, které mají profil (např. profil má 27% respondentů ve věku 9 – 10 let a 93% dětí věku 15 – 16 let). Dále bylo zjištěno, že 17% dětí přišlo do styku s obrázkou se sexuální tematikou a 12% bylo pomocí internetu šikanováno. (zdroj: <http://lsedesignunit.com/EUKidsOnline/>, 2014)

Součástí výzkumného týmu byli i zástupci z ČR. David Šmahel je člen českého týmu. Pracuje na Masarykově univerzitě a s ostatními členy zpracoval statistiky pro Českou republiku v rámci projektu EU Kids Online III. Uvádí, že české děti patří ve srovnání s ostatními zeměmi mezi nejvíce ohrožené riziky internetu. Přesto patří mezi ty, které nejvíce těží z příležitostí internetu a jsou nejvíce vzdělané v této oblasti. Rodičům českých dětí by doporučil, aby zvýšili svoji počítačovou a internetovou gramotnost. Zlepšili by se tím konflikty, které jsou mezi rodiči a dětmi kvůli používání internetu. (zdroj: <http://lsedesignunit.com/EUKidsOnline/>, 2014)

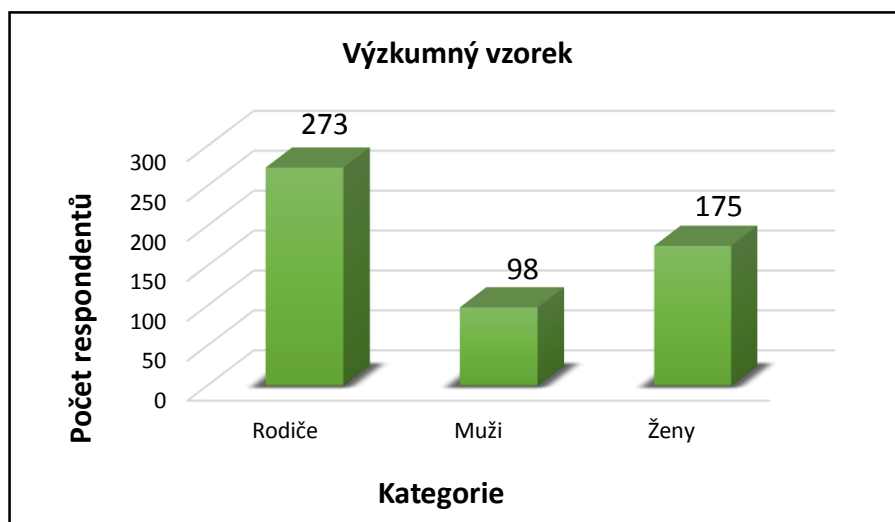
4.3. Výsledky výzkumu

V této části diplomové práce jsou zmíněny a diskutovány výsledky dotazníkového šetření. Jak bylo výše zmíněno, dotazník obsahuje celkem 30 otázek a je rozdělen do tří celků. Vyhodnocení je taktéž rozděleno do tří tematických celků.

1. Celek

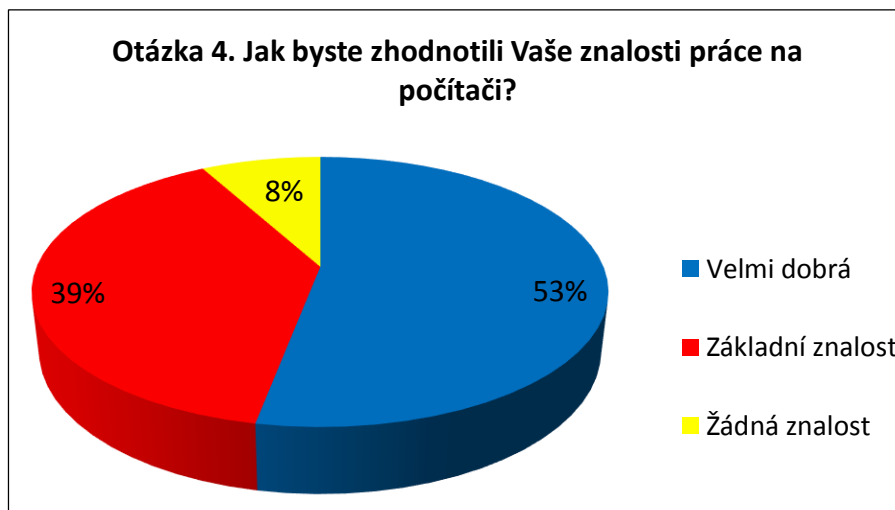
Do toho celku byly zařazeny otázky 1 až 7.

Na základě vyhodnocení otázky číslo 3 (věk dětí) bylo do výzkumu zařazeno celkem 273 dotazníků. Pro zařazení do výzkumného vzorku nebylo rozhodující pohlaví dětí, ale jejich věk (6 – 15 let). Dle otázek číslo 1 a 2 bylo zjištěno, že věk respondentů se pohybuje od 28 do 50 let a dotazník vyplnilo 98 mužů a 175 žen.

Graf 1 Výzkumný vzorek

Jak bylo zmíněno ve druhé kapitole, současná generace dětí má lepší znalosti práce na počítači než jejich rodiče. Tento faktor může hrát důležitou roli při vytváření bezpečnějšího prostředí internetu pro děti. Dle pravidel pro používání počítače a internetu, které uvádí internetová stránka www.bezpecnyinterne.cz (str. 40 – 41 výše), je důležité mluvit s dětmi o internetu a naučit se lépe pracovat s PC. Při častějším používání internetu a PC zvyšujeme svoji počítačovou gramotnou a bezpečnostní dovednosti. Budeme tak schopni lépe určit rozsah nebezpečí, která jsou spojena s činností na počítači a internetu. Vytvoříme si tím i širší okruh společných témat z online prostředí, o kterých můžeme s dětmi mluvit. Otázky číslo 4 a 5 se proto zabývají počítačovou gramotností rodičů a kolik času tráví na internetu.

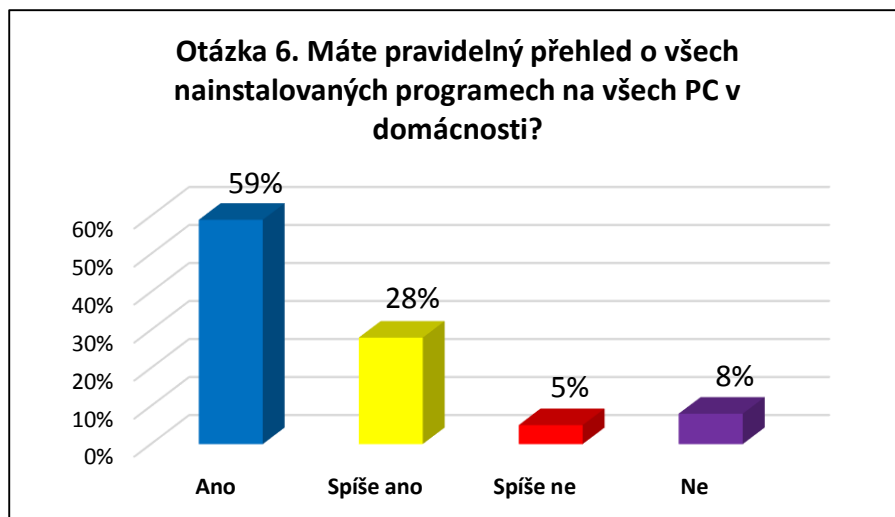

Graf 2 Počítačová gramotnost rodičů

Z grafu 2 vyplývá, že více jak polovina rodičů má velmi dobrou znalost práce na PC a dalších 39% má alespoň základní znalost. Pozitivním zjištěním je, že pouze 8% dotázaných rodičů nemá vůbec žádnou znalost práce na počítači. Neznalost práce na počítači ale neznamená, že rodiče nebudou schopni připravit dětem bezpečné online prostředí. Informace o rizicích internetu si mohou vyhledávat v tisku nebo ve sdělovacích prostředcích. Přesto je důležité, aby se gramotnost rodičů zvyšovala.

U otázky číslo 5 měli rodiče uvést, kolik času tráví na internetu. Bylo zjištěno, že většina rodičů (64%) tráví na internetu maximálně 2 hodiny denně, 15% 2 – 4 hodiny denně a 21% více jak 4 hodiny denně.

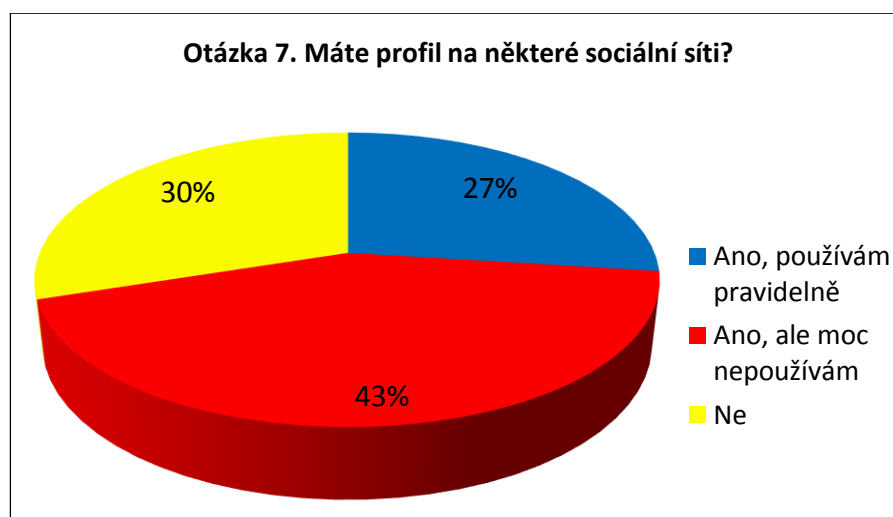
Rodiče, kteří mají přehled o nainstalovaném softwaru v počítači, by měli být schopni určit, jestli jsou dané programy vhodné pro jejich děti. Například některé počítačové hry nemusí být totiž vhodné pro všechny věkové kategorie. Další otázka proto měla ověřit, zda mají rodiče pravidelný přehled o všech nainstalovaných programech na všech počítačích doma.

Graf 3 Přehled rodičů o nainstalovaných programech v domácnosti

Pravidelný přehled o softwaru na počítačích má 59% rodičů, odpověď „Spíše ano“ uvedlo 28% dotázaných. To znamená, že převážná většina rodičů se alespoň částečně zajímá o nainstalované programy na PC. Dále 8% rodičů nemá žádný přehled a 5% odpovědělo, že spíše nemají přehled.

Poslední otázka z toho celku se zaměřila na používání sociálních sítí rodiči. Děti se na sociálních sítích mohou dostat do styku s kyberšikanou nebo nevhodným obsahem. Čím častěji budou rodiče používat tuto komunikační technologii, tím více budou obeznámeni s aktuálními riziky, které sociální sítě přináší.

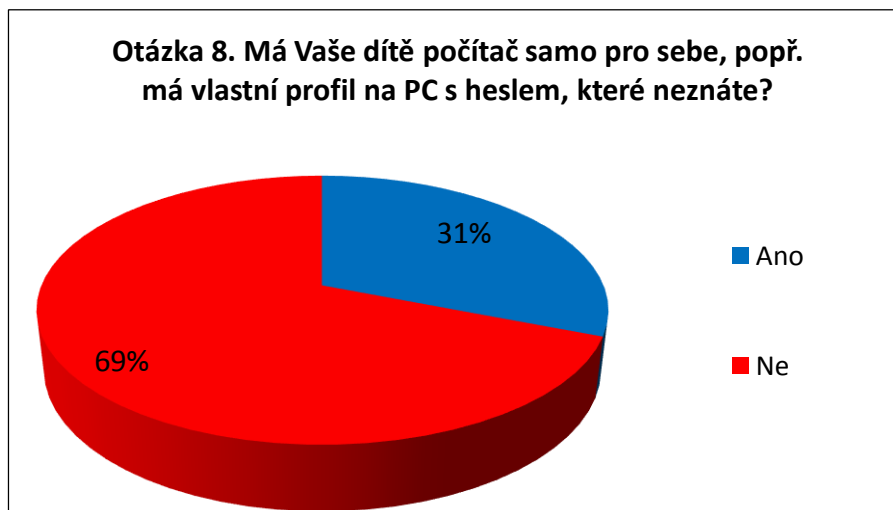
Graf 4 Používání sociálních sítí rodiči

Z grafu vyplývá, že dvě třetiny rodičů vlastní profil na některé ze sociálních sítích. Z toho 27% svůj profil navštěvuje pravidelně a 43% moc nepoužívá. Celá třetina rodičů nevlastní profil na žádné ze sociálních sítí.

2. Celek

Do toho celku byly zařazeny otázky 8 až 20.

Otázky spadající do tohoto tematického celku byly zařazeny kvůli zjištění zájmu rodičů o aktivitu svých dětí při jejich pohybu na internetu.

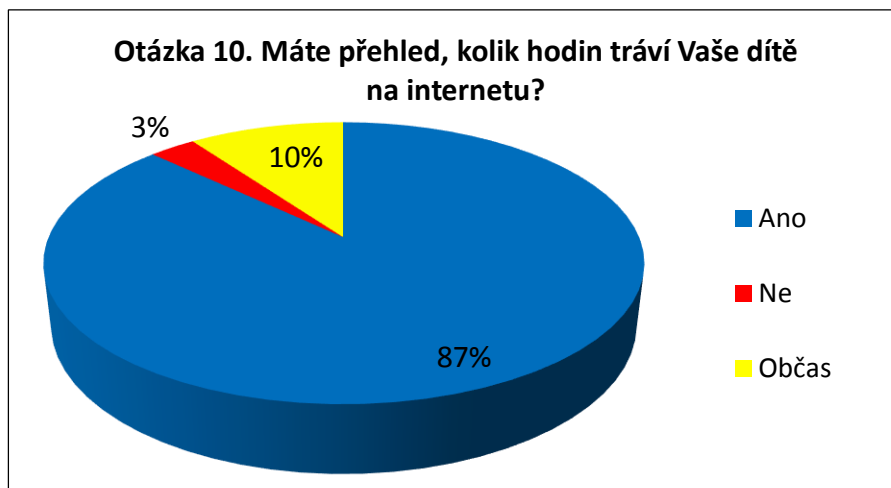

Graf 5 Vlastní profil nebo počítač dětí

Bylo zjištěno, že 31% dětí má počítač nebo profil na PC pouze samo pro sebe. To znamená, že téměř třetina rodičů nemůže plně kontrolovat činnost svých dětí na PC. Tím se zvyšuje riziko, že dítě přijde do styku s některým rizikem internetu (např. s nevhodným obsahem). Téměř dvě třetiny rodičů (69%) mají přístup do počítače či profilu dětí. Tito rodiče mohou tedy odhalit případné nebezpečí z online prostředí.

V otázce číslo 9 měli rodiče uvést, kde jejich dítě nejčastěji používá internet. Téměř všichni rodiče uvedli, že jejich dítě používá internet nejčastěji doma. Pouze 5% uvedlo, že ve škole. Naprostá většina rodičů má tedy možnost pozitivně ovlivnit chování dětí během práce s počítačem a internetem doma.

Rodiče, kteří chtějí předejít mnohým problémům, by se měli zajímat o to, kolik hodin tráví jejich dítě na internetu. Budou tak schopni včas odhalit, že je jejich dítě závislé na internetu nebo počítačové hře.

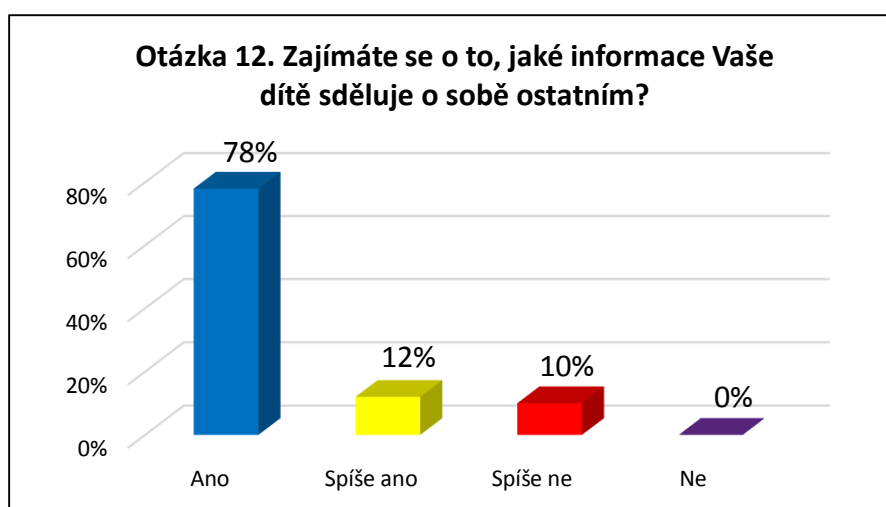

Graf 6 Přehled rodičů o době strávené na internetu

Dle výsledků šetření vyplynulo, že 87% rodičů má přehled o množství času, které jejich děti tráví na internetu, 10% uvedlo, že občas má přehled a pouze 3% rodičů odpovědělo, že nemají žádný přehled. Dá se tedy předpokládat, že většina rodičů bude schopná odhalit případnou závislost na internetu.

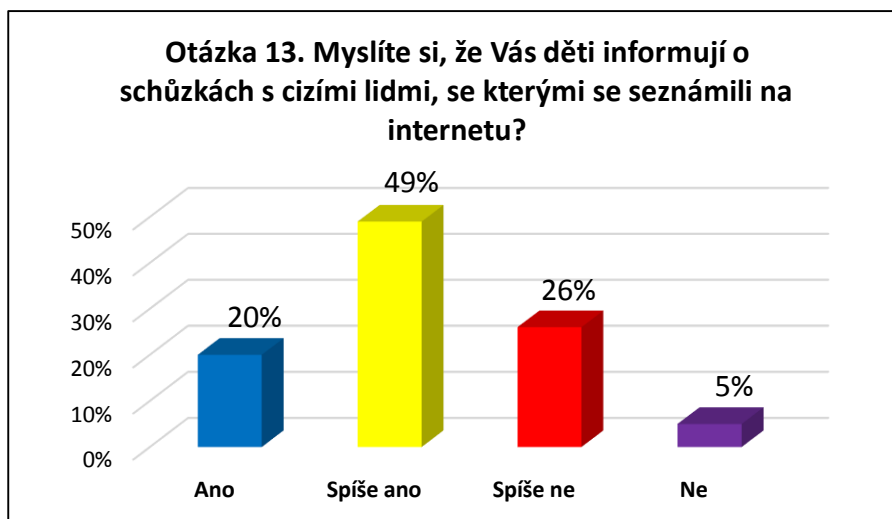
Otázka číslo 11 měla zjistit, zda mají děti profil na některé sociální síti. Z dotazovaných rodičů uvedlo, že 49% dětí má profil na některé sociální síti a 51% dětí nemá profil.

Informace, které děti sdělují na internetu, mohou využít kyberagresori ke svým útokům na děti. Toto riziko se navíc zvyšuje, jestliže se děti přátelí na internetu s někým, koho osobně neznají. Následující dvě otázky se proto zabývají zájmem rodičů o informace, které děti sdělují a jestli si rodiče myslí, že je jejich děti informují o schůzkách s cizími lidmi.

Graf 7 Zájem rodičů o sdělování informací

Dvě třetiny rodičů (78%) uvedlo, že se zajímá o informace, které jejich děti veřejně sdělují na internetu, 12% vybralo odpověď „spíše ano“ a 10% „spíše ne“. Pozitivním výsledkem je, že nikdo z rodičů neodpověděl, že se nezajímá o to, co jejich děti uvádí za informace v online prostředí.

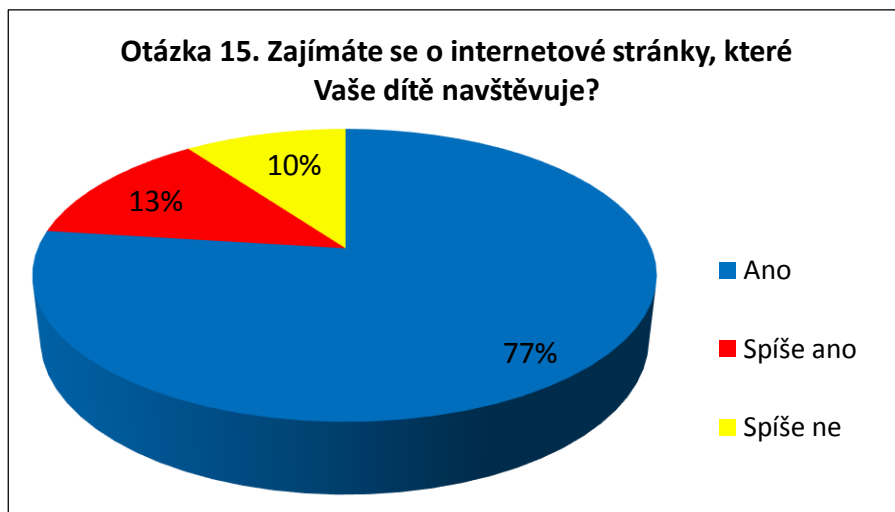

Graf 8 Informování rodičů o schůzkách s cizími lidmi

Dále bylo zjištěno, že 20% rodičů si myslí, že je děti informují o schůzkách, 49% uvedlo odpověď „spíše ano“. Negativním zjištěním je, že 26% rodičů si myslí, že je děti nejspíš neinformují a 5% je přesvědčeno, že je určitě neinformují. Pro bezpečnost dětí je důležité, aby někoho o schůzkách informovali. Rodiče by proto měli s dítětem o setkáních promluvit a informovat je o nebezpečích, které případný osobní kontakt může přinést.

Změny chování dětí při práci na PC mohou být prvotním ukazatelem, že se dítě dostalo do kontaktu s některým rizikem internetu nebo se stalo závislým na počítači či internetu. Velkým problémem je také nevhodný obsah některých internetových stránek. Proto byly do šetření zařazeny i následující dvě otázky, které spolu úzce souvisí.

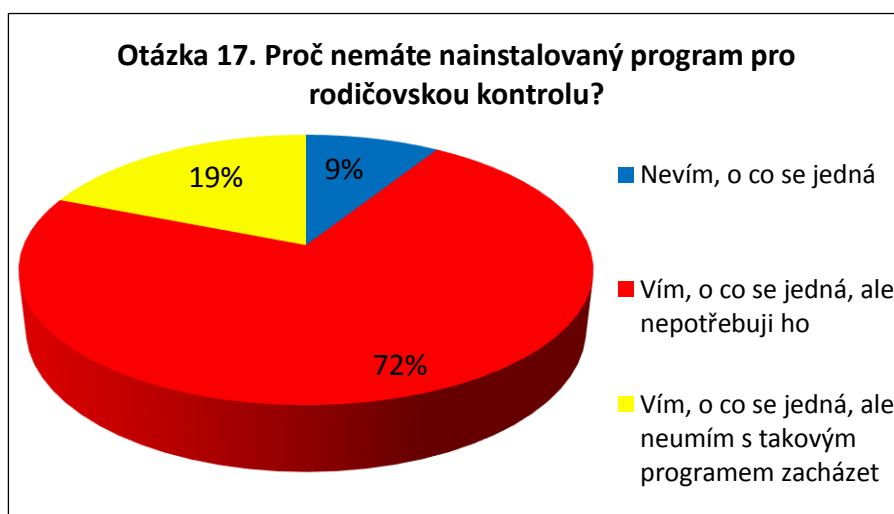
Z otázky číslo 14 bylo zjištěno, že více jak polovina rodičů (54%) vždy kontroluje, co dělá dítě na PC a internetu. 36% uvedlo, že někdy kontrolují činnost a 10% nesledují dítě během práce. Pozitivním zjištěním tedy je, že 90% rodičů alespoň někdy kontrolují děti. V úzké souvislosti s otázkou číslo 14 je otázka číslo 15. 77% rodičů se zajímá o webové stránky, které jejich děti navštěvují, 13% se spíše zajímají a 10% uvedlo, že se spíše nezajímají. Nikdo z rodičů neuvedl, že se o navštívené stránky nezajímá.

Graf 9 Zájem rodičů o navštívené stránky

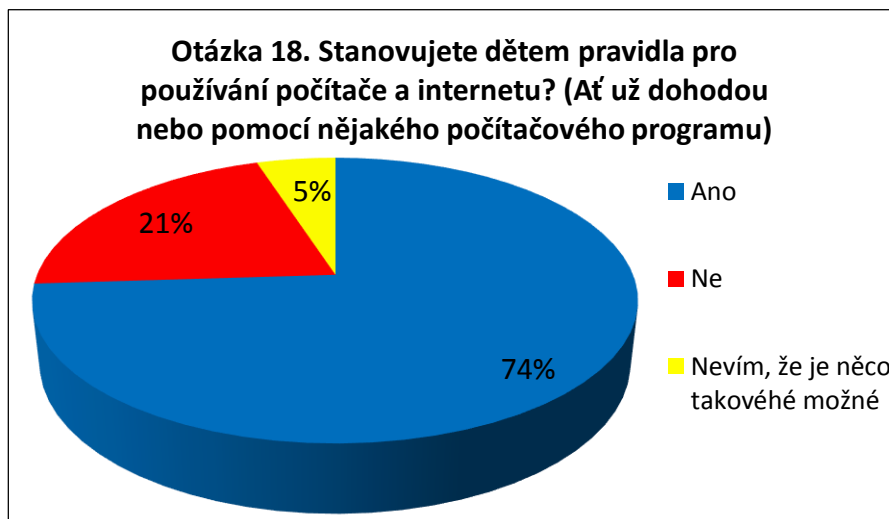
K vytvoření bezpečnějšího internetu pro děti rodičům mohou pomoci programy rodičovské kontroly a pravidla pro používání internetu a PC. Rodiče sami musí zvážit, zda jim stačí stanovit pravidla nebo je nutné využít i nějakého softwaru pro rodičovskou kontrolu. Přesto každý rodič by měl vědět o všech možnostech, které jim pomohou chránit děti před potenciálním nebezpečím.

V otázce číslo 16 bylo zjištěno, že 82% rodičů nepoužívá žádný program pro rodičovskou kontrolu a pouze 18% využívá. Následně otázka číslo 17 proto měla zjistit, proč program rodiče nepoužívají. Z grafu vyplývá, že 72% rodičů sice zná programy pro kontrolu, ale nepotřebují ho. 19% ví, o co se jedná, ale neumí s programem pracovat a 9% rodičů vůbec programy nezná.

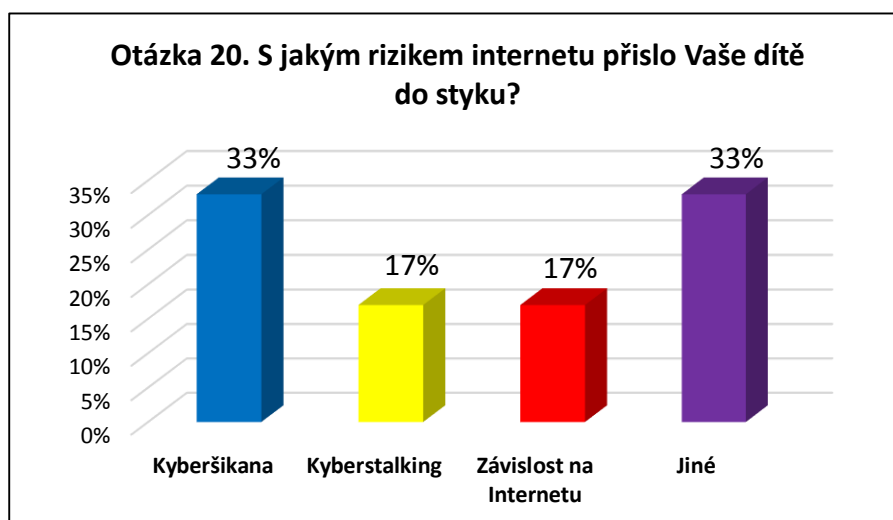
Graf 10 Důvod absence programu pro rodičovskou kontrolu

Výzkumné šetření dále sledovalo, zda rodiče stanovují dětem pravidla. Bylo zjištěno, že 74% pravidla stanovuje, 21% nestavuje a 5% rodičů neví, že mohou pravidla stanovit například pomocí programu.

Graf 11 Stanovení pravidel pro používání počítače a internetu

Otázka číslo 19 zjišťovala, jestli jsou si rodiče vědomi, že by se jejich dítě dostalo do styku s některým rizikem z online prostředí. Z šetření vyplývá, že 72% rodičů je přesvědčeno, že se jejich dítě nedostalo do styku s žádným z rizik internetu. Dále 15% rodičů uvedlo, že neví a 13% rodičů opovědělo, že se jejich dítě setkala s některým rizikem kyberprostoru. V následující otázce měli rodiče uvést, se kterým rizikem přišlo jejich dítě do styku. V následujícím grafu můžeme vidět, že 33% rodičů uvedlo kyberšikanu, 17% kyberstalking, 17% závislost na internetu a 33% jiné riziko.

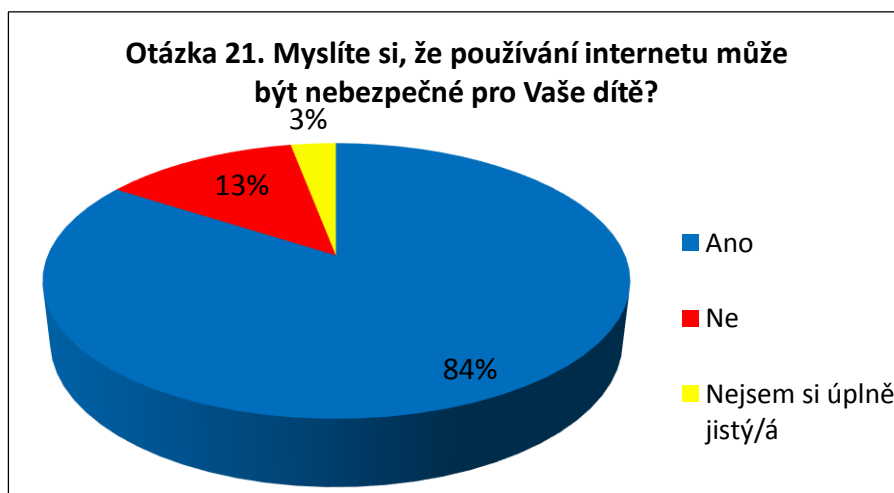

Graf 12 Rizika, se kterými přišlo dítě do styku

3. Celek

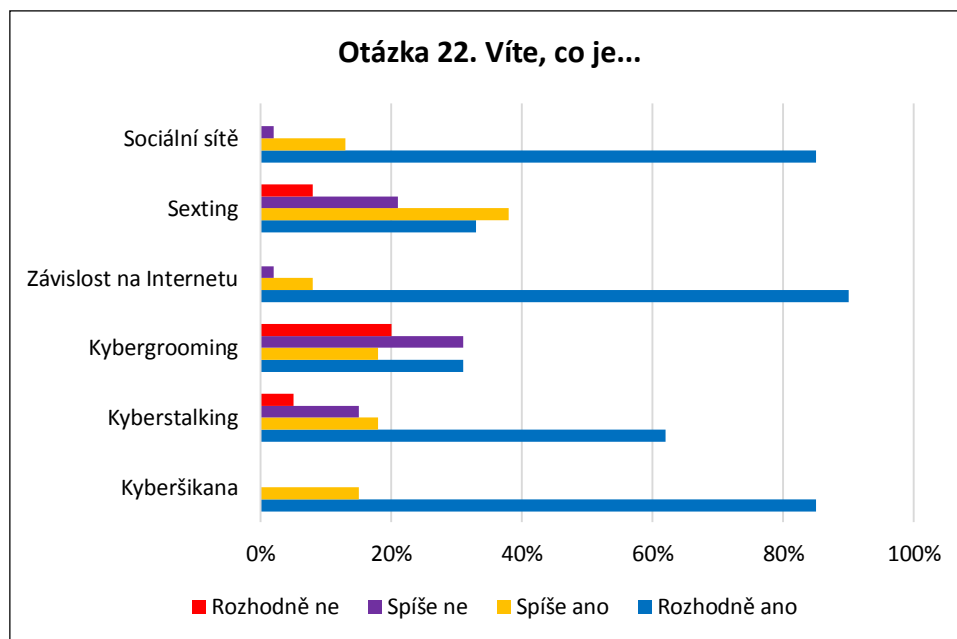
Do toho celku byly zařazeny otázky 21 až 30.

Někteří rodiče si nemusí plně uvědomovat nebezpečí internetu, které negativně ovlivňuje život dětí. Další sada otázek se tedy zaměřila na povědomí rodičů o hrozbách internetu.

Graf 13 Povědomí rodičů o nebezpečí internetu

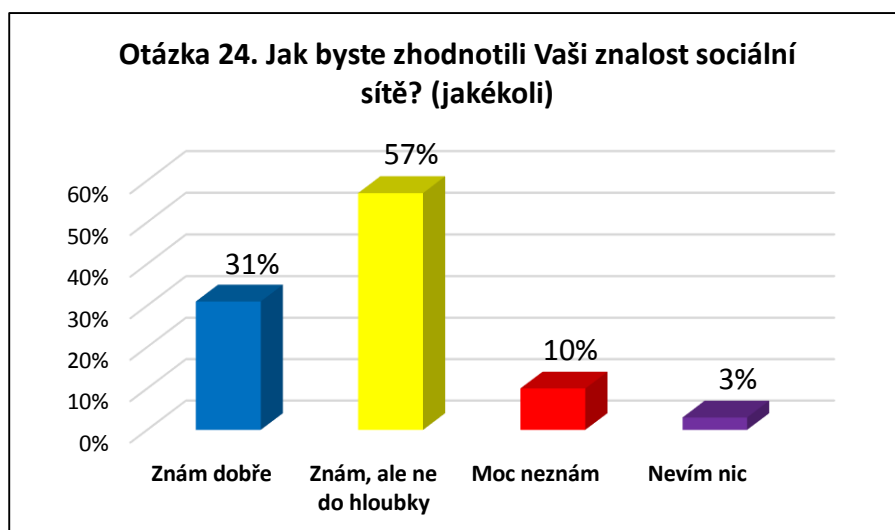
Můžeme si všimnout faktu, že převážná většina rodičů (84%) si uvědomuje, že používání internetu je nebezpečné. Přesto 13% dotazovaných si hrozby vůbec neuvědomuje a 3% si není úplně jistých.

Graf 14 Znalost rodičů o rizicích internetu

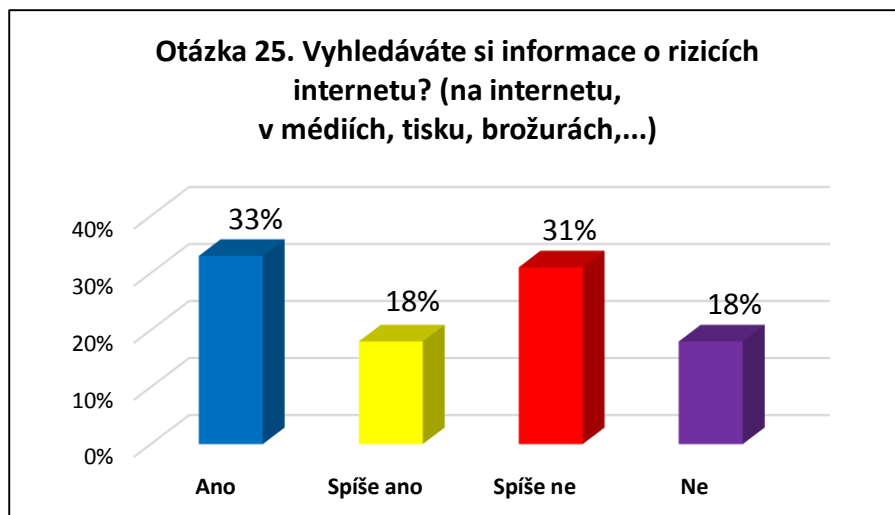
Otázka číslo 22 se zabývala povědomím rodičů o jednotlivých rizicích internetu. Prakticky všichni rodiče si uvědomují nebezpečí kyberšikany (85% uvedlo, že rozhodně ví, co je kyberšikana). Podobných výsledků bylo zjištěno i u některých dalších rizik. Rodiče rozhodně ví, co je závislost na internetu (90%) a sociální sítě (85%). Podstatně nižší informovanost byla zjištěna u kybergroomingu a sextingu. O kybegroomingu neví nebo spíše neví celkem 51% dotázaných, o sextingu 29%. Z výsledků je patrné, že právě v případě těchto patologických jevů je nutné zvýšit informovanost rodičů.

Potenciálním zdrojem nebezpečí jsou i sociální sítě. Je nutné, aby si rodiče uvědomovali, jaké negativní vlivy tato komunikační technologie má. Čím lépe znají rodiče sociální sítě, tím kvalitnější pomoc poskytnout dětem. Na základně otázky číslo 23 bylo zjištěno, že 72% rodičů si plně uvědomuje, jaké negativní vlivy může mít sociální síť. Pouze 3% rodičů si rizika neuvědomují, 5% si je spíše neuvědomuje a 20% spíše uvědomuje. V otázce 24 měli rodiče zhodnotit svoji znalost jakékoli sociální sítě. Bylo zjištěno, že 31% rodičů se dobře orientuje v nějaké sociální síti a 57% je zná, ale ne do hloubky. 10% rodičů je moc neznám a 3% rodičů neví nic o sociálních sítích.

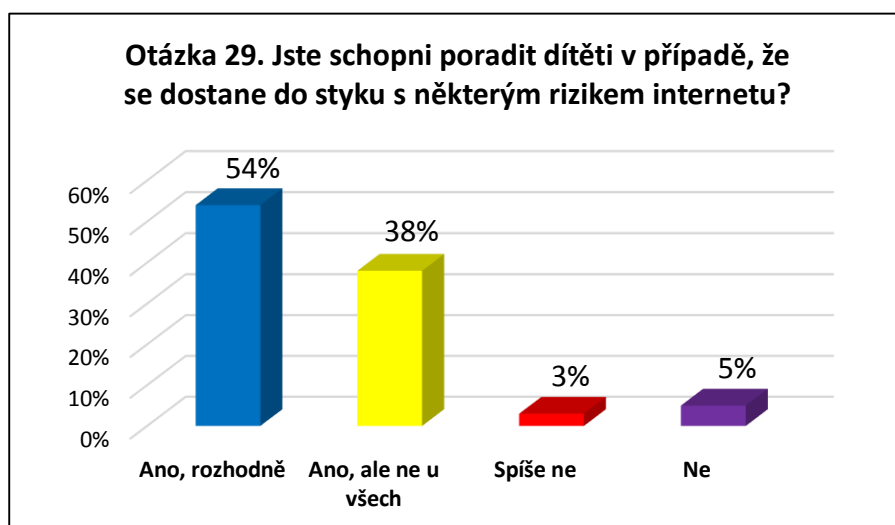
Graf 15 Znalost rodičů sociální sítě

Další otázka výzkumu sledovala, zda si rodiče vyhledávají informace o rizicích internetu. Zdrojem informací nemusí být pouze internet. Vhodným pramenem jsou i brožury, reportáže v médiích, články v tisku.

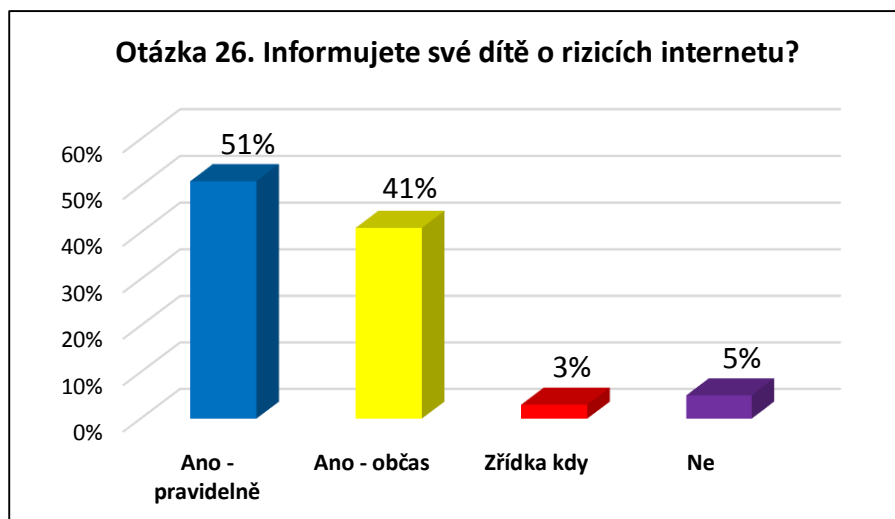
Graf 16 Vyhledávání informací o rizicích internetu

Z grafu je patrné, že informace si vyhledává pouze 41% (z toho ano 33%, spíše ano 18%). Celých 31% si informace spíše nehledá a 18% si je nehledá vůbec. V této souvislosti bych zde zařadila otázku číslo 29, kde rodiče měli odpovídat, zda jsou schopni poradit dítěti v případě, že se dostane do styku s některým rizikem v online prostředí. Překvapivým zjištěním je, že 54% rodičů je schopných dětem poradit a 38% je sice schopných poradit, ale ne u všech. Pouze 3% spíše nejsou schopní poradit a 5% není vůbec schopných. Porovnáním výsledků otázky 25 s otázkou 29 je patrné, že i když polovina rodičů si nijak zvláště nevyhledává informace, tak i přesto je většina z nich schopná poskytnout rady svým dětem. Otázkou je, jak kvalitní tyto rady jsou, jestliže se rodiče nezabývají aktuálními informacemi.

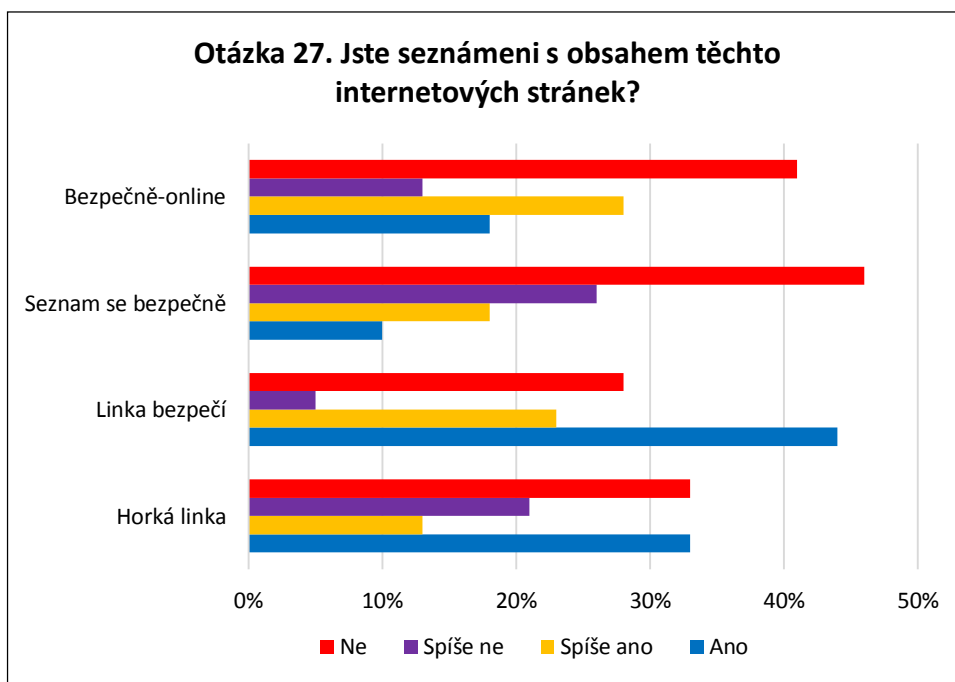
Graf 17 Schopnost rodičů poradit dítěti s riziky internetu

S předešlými dvěma otázkami souvisí i otázka číslo 29. Tato otázka měla zjistit, zda rodiče informují své děti o rizicích internetu. 92% rodičů své děti informuje, z toho 51% pravidelně a 41% občas. Zřídka kdy informuje pouze 3% a vůbec neinformuje 5% rodičů.

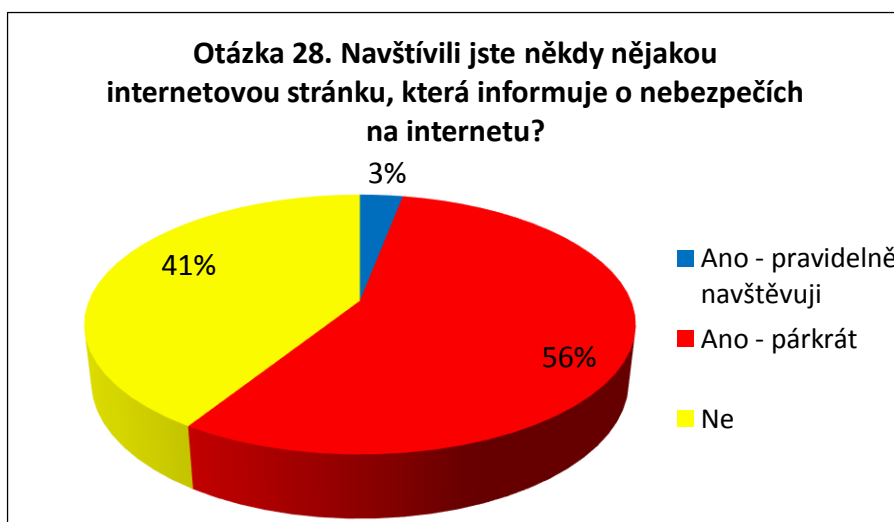
Graf 18 Informují rodiče svoje děti o rizicích internetu?

Rychlým zdrojem informací o hrozbách internetu jsou bezpochyby internetové stránky. Na internetu je celá řada webových stránek zaměřených na hrozby, které online svět přináší.

Graf 19 Jsou rodiče seznámeni s obsahem internetových stránek?

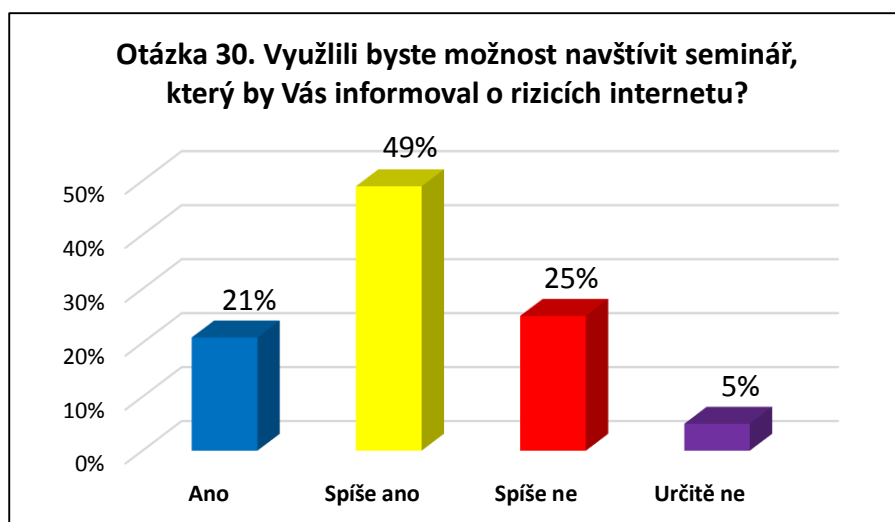
Do výzkumu byli zařazeni pouze tito čtyři zástupci z řad webových stránek, které se zabývají riziky internetu: Bezpečně-online, Seznam se bezpečně, Linka bezpečí, Horká linka. Z grafu vyplývá, že nejlépe jsou rodiče informovaní o internetové stránce „Linka bezpečí“ (ano 44%, spíše ano 23%), naopak nejhůře o stránce „Seznam se bezpečně“ (ne 46%, spíše ne 26%). Lze tedy říct, že informovanost rodičů o obsahu výše uvedených internetových stránek je poměrně nízká.

Graf 20 Navštěvují rodiče stránky, které informují o nebezpečích internetu?

Otázka číslo 28 tedy měla zjistit, jestli rodiče navštěvují nějakou internetovou stránku, která informuje o nebezpečích na internetu. Pouze 3% rodičů pravidelně navštěvuje nějakou stránku, 56% rodičů občas nějakou stránku navštívilo a 41% nikdy nenavštívilo.

Semináře zaměřené na rizika internetu, jsou koncipovány tak, aby rodiče získali znalosti o rizicích internetu a mohli tak výchovně působit na děti. Budou tak schopni předcházet tomu, aby se jejich dítě stalo obětí kyberútoku. Poslední otázka výzkumu se tedy zabývala tím, zda vůbec mají rodiče zájem o seminář, který by je informoval o rizicích internetu.

Graf 21 Zájem rodičů o vzdělávací seminář

O seminář mělo zájem 70% dotazovaných rodičů (z toho 21% ano, 49% spíše ano), 25% by se semináře spíše nezúčastnilo a 5% rodičů by seminář vůbec nenavštívilo.

4.4. Vyhodnocení výzkumných otázek

Čím lepší digitální dovednosti mají děti, tím lépe odolají potenciálním rizikům, které internet přináší. Online svět je pro všechny v dnešní společnosti přínosný. Zda bude přínosný pro děti, ovlivňují i rodiče. Právě oni mohou své potomky vést k bezpečnému využívání internetu. K tomu jim pomohou alespoň základní vědomosti z oblasti počítačů a internetu. Rodiče tak lépe pochopí, s čím jejich děti mohou přijít do styku a jak je to může ovlivnit.

1. Jaká je počítačová gramotnost rodičů?

Většina rodičů z výzkumného šetření uvedla, že má alespoň základní znalosti práce na počítači. Otázkou je, jak si rodiče vysvětlují pojem „základní znalost“. Proto bych zde stanovila některé dovednosti, které by rodiče se základní znalostí počítačů měli mít:

- Schopnost práce s operačním systémem: nainstalovat a odinstalovat software, používat antivirový software, ukládat data.
- Nastavit heslo uživatelským účtům.
- Schopnost využívat elektronickou poštu.
- Základy práce s webovým prohlížečem: vyhledávání informací, vyhledat historii navštívených stránek.

- Umět používat rodičovskou kontrolu.

2. Dovolují rodiče dětem mít počítač nebo profil pouze pro sebe?

Více jak třetina rodičů (31%) dovoluje dětem mít počítač nebo profil pouze pro sebe. Tito rodiče nemohou plně kontrolovat činnost svých dětí na počítači. Důvodů, proč by rodiče měli mít přístup do PC dětí, je několik. V první řadě můžou rodiče kontrolovat, zda software v PC je vhodný pro jejich dítě. Dále mohou zjistit, jestli se dítě nedostalo do kontaktu s nevhodným obsahem internetu. Přestože se rodiče rozhodnou, že jejich dítě může mít počítač pouze pro sebe, měli by využít následující doporučení:

- Stanovte dětem pravidla pro používání PC a internetu doma.
- Mluvte s dětmi o hrozbách internetu a ujistěte je, že se vám mohou s čímkoli svěřit.
- Zajímejte se o to, co vaše dítě dělá na PC a jaké aktivity je na internetu baví.
- Učte je vhodnému chování na internetu.

3. Mají děti profil na sociální síti?

Téměř polovina rodičů uvedla, že jejich dítě má profil na sociální síti. Evropský výzkum EU Kids Online III (výzkum je podrobněji popsán výše) zjistil, že 72% českých dětí má profil na sociální síti. Porovnáním výsledků z výzkumu EU Kids Online III a výzkumu této diplomové práce se můžeme domnívat, že 21% rodičů, kteří odpověděli, že jejich dítě nemá profil na sociální síti, vlastně netuší, že dítě profil má bez jejich vědomí. V případě výzkumu rizikového chování českých dětí v prostředí internetu bylo zjištěno (strana 50), že až 81,53% dětí má profil na sociální síti. To by znamenalo, že až 30% rodičů neví, že si jejich dítě zřídilo profil na sociální síti.

Rodičům bych doporučila, aby si s dětmi promluvili o sociálních sítích. Povězte jim, jaké informace mohou ostatním sdělovat, co dělat, když je někdo obtěžuje.

4. Stanovují rodiče dětem pravidla pro používání počítače a internetu?

Díky vhodně stanovených pravidel mohou rodiče předejít problémům. Děti si pomocí pravidel uvědomí, jak se mají na internetu chovat, jaká mají práva i povinnosti. Dlouhodobé sezení u počítače může ovlivnit zdravotní stav. Součástí pravidel by tedy měla být i stanovená doba, kdy mohou děti počítač a internet využívat.

Na základě výzkumu bylo zjištěno, že 74% rodičů pravidla stanovuje. Téměř třetina rodičů žádná pravidla ale nestanovuje. Právě tito rodiče, by měli zvážit zavedení pravidel. Jestliže se přece jen rodiče rozhodnou žádná pravidla nestanovit, měli by alespoň svoje děti pravidelně informovat o rizicích internetu a sledovat jejich chování během práce na internetu.

5. Dostalo se dítě do styku s některým rizikem internetu?

Výzkum zjistil, že 72% rodičů si je jistá, že se jejich dítě nedostalo do styku s některým rizikem internetu a 13% dětí bohužel do styku přišlo, zbylých 15 % rodičů neví. Na základě již zmiňovaného výzkum rizikového chování český dětí bylo zjištěno, že až 50,62% dětí se setkala s některým z projevů kyberšikany. Je zde tedy poměrně vysoké procento rodičů, kteří nejsou svými dětmi informováni. Je nutné, aby se toto číslo snížilo. Rodičům bych doporučila, aby zlepšili komunikaci s dětmi. Ujistěte je, že stojíte na jejich straně a můžou se vám tedy kdykoli svěřit. Dále se seznamte se třemi kroky k vytvoření bezpečnějšího internetu, které uvádím ve třetí kapitole (informovat se o rizicích v online prostředí, seznámit děti s Listinou dětských práv na internetu a desatero bezpečného internetu, stanovit pravidla pro používání počítače a internetu).

6. Jaká je znalost rodičů o jednotlivých rizicích internetu?

Znalost rodičů o nebezpečích v online prostředí se liší u jednotlivých rizik. Z výzkumu vyplynulo, že rodiče jsou nejlépe informováni o závislosti na internetu, kyberšikaně a sociálních sítích. Naopak nejhůře se rodiče orientují v sextingu a kybergroomingu. Právě u těchto dvou rizik je důležité rodiče více informovat, co daná rizika představují.

Aby byli rodiče schopni včas identifikovat nebezpečí a předcházet jim, je nutné, aby se dostatečně informovali o všech nebezpečích. Tyto informace lze získat z různých webových stránek, na seminářích, v brožurách. Rodiče naleznou potřebné informace například na těchto internetových stránkách:

- www.pomoconline.cz
- www.e-bezpeci.cz
- www.saferinternet.cz
- www.policie.cz
- www.bezpecne-online.cz

7. Využili by rodiče možnost navštívit seminář, který by je informoval o rizicích internetu?

Sedm z deseti rodičů projevilo určitý zájem o seminář. Je pozitivní, že i v dnešní době, kdy rodiče tráví spoustu času v zaměstnání, by byli ochotní si najít čas k navštívení semináře. Je zřejmé, že rodiče mají zájem i o jiný zdroj informací, než jsou pouze webové stránky. Výsledek může být inspirující pro školy nebo města, aby připravili pro rodiče vzdělávací seminář zaměřený online rizika.

Rodiče si seminář mohou zajistit sami. Internetová stránka www.e-bezpeci.cz nabízí vzdělávací akce pro žáky, učitele i rodiče. Kurz lze objednat zde: <http://vzdelavani.e-bezpeci.cz/?akce=kurz4>.

4.5. Shrnutí výzkumu

Výzkumné šetření, které bylo rozděleno do tří celků, přinesla pozitivní i negativní zjištění. Mezi ty pozitivní jistě patří, že převážná většina rodičů má alespoň základní znalosti práce na počítači. S tímto faktem může souviset i skutečnost, že více jak tři čtvrtiny rodičů má pravidelný přehled o nainstalovaném softwaru doma a době, které děti tráví na internetu. Sdělování informací neznámým lidem může být nebezpečné. Proto je kladným výsledkem, že pouze malé procento rodičů se nezajímá o informace, které jejich děti poskytují ostatním. Negativním zjištěním je, že třetina rodičů nestanovuje pravidla pro používání PC a internetu. Rodiče nemusí zavést razantní pravidla, ale taková, která dětem pomohou uvědomit si, jak se mají v online prostředí bezpečně pohybovat. Zvýšit by se mělo i povědomí rodičů o jednotlivých rizicích internetu. Každý rodič by měl mít alespoň základní vědomosti o jednotlivých rizicích, jejich projevech, možnostem eliminace a prevence. Rodičům k tomu jistě pomůžou vzdělávací semináře

5. Závěr

Počítače a internet nás obklopují prakticky na každém kroku. Jejich využití je široké – od placení v obchodech, řízení dopravy, až po videokonference v práci. Informační a komunikační technologie se staly běžnou součástí života už i malých dětí. Běžně se můžeme setkat se skutečností, že dítě místo hračky drží v ruce mobil nebo tablet. Zkrátka technické vymoženosti do dnešní společnosti patří. Proto by rodiče neměli dětem internet a počítače zakazovat. Je ale nutné, aby se rodiče i děti seznámili se všemi riziky, které tato technologie přináší.

Teoretická část práce byla zaměřena na informační a komunikační technologie, které mohou potenciální útočníci využít k útokům a šikanování v online prostředí. Práce rovněž obsahuje výčet jednotlivých rizik, se kterými se děti na internetu mohou setkat. Rodiče v této diplomové práci najdou informace o jednotlivých rizicích, jejich popis a možnosti šíření. Práce rovněž poskytuje návod, jakým způsobem lze na dítěti poznat, že se dostalo do styku s rizikem, a především to nejdůležitější, co v takovém případě dělat. Závěr teoretické části je věnován doporučením, která pomohou rodičům s vytvořením bezpečnějšího online prostředí v domácnosti.

Dle výzkumu EU Kids Online III patří české děti v EU mezi jedny z nevzdělanějších v oblasti využívání informačních a komunikačních technologií. Každodenní a rutinní využívání internetu a sociálních sítí v kombinaci s často nedostatečnou osvětou s sebou přináší riziko kontaktu s některým z patologických jevů v online prostředí. Praktická část práce je zaměřena na rodiče. Cílem bylo zjistit, zda se rodiče zajímají o činnost svých dětí, jestli kontrolují jejich činnost a zda jsou schopni identifikovat a eliminovat rizika internetu. Pro zajištění odpovědí na tyto otázky byl sestaven a distribuován na vybraných základních školách dotazník cílený na rodiče žáků.

Z výsledků výzkumu vyplynulo, že převážná část rodičů se o činnost svých dětí zajímá. Ať už pomocí stanovení pravidel, kontrolou během práce na počítači nebo využíváním programů rodičovské kontroly. Přesto je zde určité procento rodičů, kteří se o činnost svých dětí nezajímají. Většina rodičů je schopná poměrně dobře identifikovat kyberšikanu a závislost na internetu. Největší problém mají s identifikací sextingu a kybergroomingu. Právě v těchto patologických jevech tedy existuje určitá neznalost a potenciál ke zlepšení stávajícího stavu.

Diplomová práce má logickou strukturu členěnou do teoretické a praktické části (výzkumu). Díky tomu ji lze využít jako metodický materiál pro rodiče, kteří hledají

informace o rizicích internetu. Práci však mohou využít i pedagogové, kteří hledají souhrnný zdroj informací pro rodiče, kteří se přijdou poradit s problémem z online prostředí.

6. Použitá literatura

DOBROVOLSKÝ, Ladislav. *Informatika I: studijní opora pro kombinovanou formu studia*. Vyd. 1. Brno: Vysoká škola Karla Engliše, 2010, 68 s. ISBN 978-80-86710-20-4.

DOSEDLA, Martin a Jan VÁLEK. *Informační a komunikační technologie 1*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013a, 98 s. ISBN 978-80-210-6171-2.

DOSEDLA, Martin a Jan VÁLEK. *Informační a komunikační technologie 3*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013b, 64 s. ISBN 978-80-210-6299-3.

ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013, 224 s. ISBN 978-80-251-3804-5.

CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010, 239 s. ISBN 978-80-7201-825-3.

KAVALÍR, Aleš a kol. *Kyberšikana a její prvence: příručka pro učitele*. Plzeň: DRAGON PRESS, 2009, 108 s. ISBN 978-80-86961-78-1.

KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming: nebezpečí kyberprostoru* [online]. Olomouc: Net University, 2010a, 16 s, [cit. 2014-10-18]. ISBN 978-80-254-7573-7. Dostupné z: <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=5%3Akybergrooming-studie>.

KOPECKÝ, Kamil. *Stalking a kyberstalking: nebezpečné pronásledování* [online]. Olomouc: Net Universtiy, 2010b, 14 s. [cit. 2014-10-18]. ISBN 978-80-254-7737-3. Dostupné z: <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=9%3Astudie-o-stalkingu-a-kyberstalkingu>.

KOPECKÝ, Kamil. *Moderní trendy v e-komunikaci*. Olomouc: Hanex, 2007, 98 s. ISBN 978-88-85783-78-0.

KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace III*. 1. vyd. Olomouc: Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 60 s. ISBN 978-80-244-3911-2.

KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ. *Rizika virtuální komunikace: příručka pro učitele a rodiče* [online]. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010, 34 s. [cit. 2014-10-18]. ISBN 978-80-254-7866-0. Dostupné z: <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=10%3Abrozura>.

KRČMÁŘOVÁ, Barbora. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, 178 s. ISBN 978-80-904920-2-8.

KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana: kybernetická šikana*. [online]. Olomouc, 2010, 72s. [cit. 2013-11-05]. ISBN 978-80-254-7791-5. Dostupné z: <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=14%3Akybersikana-studie>.

NAVRÁTIL, Pavel. *S počítačem nejen k maturitě*. 7. vyd. Kralice na Hané: Computer Media, 2009, 175 s. ISBN 978-80-7402-020-9.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013, 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.

ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Vyd. 1. Překlad Ondřej Vágner. Praha: Portál, 2011, 97 s. ISBN 978-80-7367-984-2.

ROZEHNAL, Aleš. *Mediální právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, 399 s. ISBN 978-80-7380-382-7.

SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 177 s. ISBN 978-80-244-3911-2.

VÁGNEROVÁ, Kateřina a kol. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009, 147 s. ISBN 978-80-7367-912-5.

VANÍČKOVÁ, Eva. *Cesta za poznáním šikany, šikanování mezi dětmi: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Vyd. 1. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2002, 11 s. Růžová linka. ISBN 80-238-9448-X.

WEISS, Petr. *Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika, léčba*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008, 351 s. ISBN 978-80-7367-419-9.

7. Použité elektronické zdroje

About the project. *The London School of Economics and Political Science* [online]. 2014 [cit. 2014-11-08]. Dostupné z:

<http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/About-the-project.aspx>

Bezpečný internet pro děti: Domácí pravidla pro používání internetu. *Bezpečný internet* [online]. 2014 [cit. 2014-10-24]. Dostupné z: <http://www.bezpecnyinternet.cz/rodice/doporuceni-pro-rodice/bezpecny-internet-pro-deti.aspx?>

Co a jak hlásit?. *Horká linka* [online]. 2014 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: http://www.horkalinka.cz/webmagazine/rewrite_url.asp?rew_thema=co-a-jak-hlasit.

Červené tlačítko: Pomoc či jen pouhá špionáž?. *Softwarový magazín* [online]. 2014 [cit. 2014-10-24]. Dostupné z: <http://www.swmag.cz/641/cervene-tlacitko-pomoc-ci-jen-pouha-spionaz/>.

Desatero bezpečného internetu. *Bezpečný internet* [online]. 2014 [cit. 2014-09-21]. Dostupné z: <http://www.bezpecnyinternet.cz/deti/rady-pro-tebe/desatero-bezpecneho-internetu.aspx?kurz=true>.

EU Kids Online [online]. 2014 [cit. 2014-11-08]. Dostupné z: <http://lsedesignunit.com/EUKidsOnline/>

Google Talk Review. *Download Squad* [online]. AOL Inc., c2014 [cit. 2014-10-10]. Dostupné z: <http://downloadsquad.switched.com/2005/08/23/googe-talk-review/>.

Horká linka [online]. 2009 [cit. 2014-10-20]. Dostupné z: www.horkalinka.cz.

Informační společnost v číslech 2014. *Český statistický úřad*. [online]. 2014 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/AD0026B98C/\\$File/061004-14_B.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/AD0026B98C/$File/061004-14_B.pdf).

Informační technologie. *Český statistický úřad* [online]. 2014 [cit. 2014-09-14]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/informacni_technologie_pm.

Jak poznám, že mi šikanují dítě?. *Minimalizace šikany: Informační portál o šikaně na školách*[online]. Minimalizace šikany, c2008 [cit. 2014-09-14]. Dostupné z: <http://www.minimalizacesikany.cz/chci-se-dozvedet/261>.

Jak začít používat Twitter. *Zdroják* [online]. 2014 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: <http://www.zdrojak.cz/redakce/jak-zacit-pouzivat-twitter/>.

Konec nebezpečného internetu v Čechách?. *Učitelské noviny* [online]. c2010 - 2013 [cit. 2014-09-16]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=3048&PHPSESSID=37ec0689f51ce06d0c7c7b33b09ac149>.

Kybergrooming a kyberstalking: Metodický materiál pro pedagogické pracovníky. *Národní centrum bezpečnějšího internetu* [online]. Národní centrum bezpečnějšího internetu, c2012 [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: <http://www.ncbi.cz/category/6-metodiky-ucebni-materialy?download=37>.

MySpace - nový začátek. *WebMess* [online]. Webmess, c2013 [cit. 2014-09-02]. Dostupné z: <http://webmess.cz/myspace-novy-zacatek/>.

Nabídka vzdělávacích akcí projektu E-Bezpečí. *E-BEZPEČÍ* [online]. Centrum PRVoK PdF, Univerzita Palackého v Olomouci, 2008 - 2014 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: <http://vzdelavani.e-bezpeci.cz/?akce=kurz4>.

Nástrahy na internetu. *Policie České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/nastrahy-na-internetu.aspx>.

National Executive Summaries. *The London School of Economics and Political Science*[online]. c2014 [cit. 2014-10-05]. Dostupné z: [http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsExecSummary/CzechExecSum.pdf](http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsExecSummary/CzechExecSum.pdf).

Pracovní seminář k problematice prevence nebezpečných komunikačních jevů. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. c2014 [cit. 2014-09-11]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/pracovni-seminar-k-problematice-prevence-nebezpecnych-komunikacnich-jevu.aspx>.

Report: Apple smartwatch coming October 2014. *Stark Insider*: [online]. BLG Media, c2006-2014 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z: <http://www.starkinsider.com/2014/06/report-apple-smartwatch-coming-october-2014.html>.

Rodičovská linka [online]. 2014 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z: <http://www.rodicovskalinka.cz/>.

Sendungsarchiv. *ComputerClub* 2. [online]. 2007 [cit. 2014-09-22]. Dostupné z: http://www.cczwei.de/images/issues/zuse_original_z4_300_300.jpg.

Sexting: Vše, co chcete vědět o sextingu [online]. 2008 - 2013 [cit. 2014-09-21]. Dostupné z: www.sexting.cz.

Trestná činnost spojená s internetovou kriminalitou. *E-BEZPEČÍ* [online]. Centrum PRVoK PdF, Univerzita Palackého v Olomouci, 2008 - 2014 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/226/63/lang,czech/>.

VERONIKA, Krejčí. Co je to kyberšikana?. *E-BEZPEČÍ* [online]. Centrum PRVoK PdF, Univerzita Palackého v Olomouci, 2008 - 2014 [cit. 2014-09-21]. Dostupné z: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/14/39/lang,czech/>.

Videa a dokumenty. *Bezpečný internet* [online]. 2014 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: http://www.bezpecnyinternet.cz/ke-stazeni/bezpecny_internet_prezentace.pdf.

Závislost na internetu. *Jak na internet* [online]. CZ.NIC, c2012 - 2014 [cit. 2014-10-26]. Dostupné z: <http://www.jaknainternet.cz/page/1700/zavislost-na-internetu/>.

8. Seznam Grafů

Graf 1 Výzkumný vzorek

Graf 2 Počítačová gramotnost rodičů

Graf 3 Přehled rodičů o nainstalovaných programech v domácnosti

Graf 4 Používání sociálních sítí rodiči

Graf 5 Vlastní profil nebo počítač dětí

Graf 6 Přehled rodičů o době strávené na internetu

Graf 7 Zájem rodičů o sdělování informací

Graf 8 Informování rodičů o schůzkách s cizími lidmi

Graf 9 Zájem rodičů o navštívené stránky

Graf 10 Důvod absence programu pro rodičovskou kontrolu

Graf 11 Stanovení pravidel pro používání počítače a internetu

Graf 12 Rizika, se kterými přišlo dítě do styku

Graf 13 Povědomí rodičů o nebezpečí internetu

Graf 14 Znalost rodičů o rizicích internetu

Graf 15 Znalost rodičů sociální sítě

Graf 16 Vyhledávání informací o rizicích internetu

Graf 17 Schopnost rodičů poradit dítěti s riziky internetu

Graf 18 Informují rodiče svoje děti o rizicích internetu?

Graf 19 Jsou rodiče seznámeni s obsahem internetových stránek?

Graf 20 Navštěvují rodiče stránky, které informují o nebezpečích internetu?

Graf 21 Zájem rodičů o vzdělávací seminář

9. Seznam obrázků

Obrázek 1 Zuse Z-4 (zdroj:

http://www.cczwei.de/images/issues/zuse_original_z4_300_300.jpg, 2007)

Obrázek 2 Apple Macintosh z roku 1984 (zdroj:

<http://www.starkinsider.com/2014/06/report-apple-smartwatch-coming-october-2014.html>, 2006 - 2014)

Obrázek 3 Domácnosti s připojením k internetu v ČR (zdroj:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/informacni_technologie_pm, 2014)

Obrázek 4 Komunikační rozhraní programu Google Talk (zdroj:

<http://downloadsquad.switched.com/2005/08/23/googe-talk-review/>, 2014)

Obrázek 5 Červené tlačítko (zdroj: <http://www.swmag.cz/641/cervene-tlacitko-pomoci-jen-pouha-spionaz/>, 2014)

10. Seznam tabulek

Tabulka 1 Rozdíly mezi běžnou komunikací a komunikací na internetu (Kopecký, 2007, str. 9 – 10)

Tabulka 2 Osm druhů šikanování

Tabulka 3 Vznik projevů kyberšikany (Szotkowski, Kopecký, Krejčí, 2013, str. 8)

11. Použité zkratky

ČR – Česká republika

ICQ – I Seek You

ICT – Information and Communication Technologies

IM – Instant Messaging

MMS – Multimedia Messaging Service

PC – Personal computer

SMS – Short message service

12. Dotazník

A) 1. celek

1. Pohlaví: Muž - Žena

2. Váš věk: _____

3. Věk dětí: _____

4. Jak byste zhodnotili své znalosti práce na počítači?

- a) Velmi dobrá
- b) Základní znalost
- c) Počítač nepoužívám

5. Kolik času trávíte na internetu

- a) Denně max. 2 hodiny
- b) Denně 2-4 hodiny
- c) Denně více jak 4 hodiny

6. Máte pravidelný přehled o všech nainstalovaných programech na všech PC v domácnosti? (hry, výukové programy, uživatelské programy, antiviry)

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

7. Máte profil na některé sociální síti?

- a) Ano, používám pravidelně
- b) Ano, ale moc nepoužívám
- c) Ne

B) 2. celek

8. Má Vaše dítě počítač samo pro sebe, popř. má vlastní profil na PC s heslem, které neznáte?

- a) Ano

b) Ne

9. Kde nejčastěji Vaše dítě používá internet?

- a) Doma
- b) Ve škole
- c) U přátel
- d) Jinde

10. Máte přehled, kolik hodin tráví Vaše dítě na internetu?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Občas

11. Má Vaše dítě profil na některé sociální sítě (Facebook, Badoo, Twitter,...)?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

12. Zajímáte se o to, jaké informace Vaše dítě sděluje o sobě ostatním?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

13. Myslíte si, že Vás děti informují o schůzkách s cizími lidmi, se kterými se seznámili na internetu?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

14. Sledujete, co dělá vaše dítě na PC a internetu?

- a) Ano – vždy
- b) Ano, ale jen někdy

c) Ne

15. Zajímáte se o internetové stránky, které Vaše dítě navštěvuje?

- a) Ano - pravidelně kontroluji navštívené stránky v historii stránek nebo pomocí nějakého programu
- b) Ano – ale spoléhám pouze na kontrolu během toho, když je dítě na internetu
- c) Ne

16. Máte nainstalovaný nějaký program pro rodičovskou kontrolu?

- a) Ano
- b) Ne

17. V případě, že jste v předešlé otázce odpověděli, že nemáte nainstalovaný program pro rodičovskou kontrolu, uveďte prosím důvod.

- a) Nevím, o co se jedná
- b) Vím, o co se jedná, ale nepotřebuji ho
- c) Vím, o co se jedná, ale neumím s takovým programem zacházet

18. Stanovujete dětem pravidla pro používání počítače a internetu? (Ať už dohodou nebo pomocí nějakého počítačového programu)

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím, že je něco takového možné

19. Jste si vědomi, že by se Vaše dítě dostalo do styku s některým z rizik internetu?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

20. V případě, že jste v předešlé otázce odpověděli ANO, vyberte riziko, se kterým se Vaše dítě dostalo do styku

- a) Kyberšikana
- b) Kyberstalking

- c) Závislost na internetu
- d) Sexting
- e) Kybergrooming
- f) Jiné

C) 3. celek

21. Myslíte si, že používání internetu může být nebezpečné pro Vaše dítě?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nejsem si úplně jistý/jistá

22. Víte co je (vyznačte křížkem)

	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
Kyberšikana				
Kyberstalking				
Kybergrooming				
Závislost na internetu				
Sexting				
Sociální síť				

23. Víte, jaké negativní vlivy může mít sociální síť na Vaše dítě?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

24. Jak byste zhodnotili Vaši znalost sociální sítě? (jakékoli)

- a) Zním dobře

- b) Zním, ale ne do hloubky
- c) Moc neznám
- d) Nevím nic

25. Vyhledáváte si informace o rizicích internetu? (nejenom na internetu, ale například i v médiích, v tisku, v brožurách atd.)

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

26. Informujete své dítě o rizicích internetu?

- a) Ano - pravidelně
- b) Ano - občas
- c) Zřídka kdy
- d) Ne

27. Jste seznámeni s obsahem těchto internetových stránek? (vyznačte křížkem)

	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne
Horká linka (www.horkalinka.cz)				
Linka bezpečí (www.linkabezpeci.cz)				
Seznam se bezpečně (http://seznamsebezpecne.cz)				
Bezpečně-online (http://www.bezpecne-online.cz)				

28. Navštívili jste někdy nějakou internetovou stránku, která informuje o nebezpečích na internetu jako je kyberšikana, závislost na internetu, sociální sítě?

- a) Ano - pravidelně navštěvuji
- b) Ano – párkrát
- c) Ne

29. Jste schopni poradit dítěti v případě, že se dostane do styku s některým rizikem internetu?

- a) Ano, rozhodně
- b) Ano, ale ne u všech
- c) Spíše ne
- d) Ne

30. Využili byste možnost navštívit seminář, který by Vás informoval o rizicích internetu a jak se jim bránit?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Určitě ne